ดิฉันให้เพื่อนพามากราบขอพึ่งบารมีท่าน บางทีท่านจะพอมีทางช่วยชุบชีวิตดิฉันไว้เป็นคนเดินแผ่นดินต่อไปเหมือนมนุษย์ในโลกเขาบ้าง

คุณเป็นอะไรจึงจะให้อาจารย์ชุบชีวิตให้เป็นคนเดินดินต่อไปอีก เมื่อกี้นี้ก็เห็นคุณเดินดินมาขึ้นกุฏีอาจารย์กับเพื่อน ๆ หลายคน ไม่เห็นมีอะไรผิดแปลกจากเพื่อนร่วมทางกันมาเลย เมื่อขึ้นกุฏีแล้วทำไมถึงพูดอย่างนั้น อาจารย์เองก็แปลกใจ

(เพื่อนพูดแทน) เรื่องเดิมเป็นอย่างนี้ค่ะ คือคุณถนอมใจนี้ สามีเขาตายเมื่อหนึ่งเดือนผ่านมานี่ เขาเกิดความเสียใจมาก คิดอยากจะฆ่าตัวตายตามสามีหลายครั้งแล้วค่ะ

ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น การตาย คนและสัตว์ก็เคยตายกันทั้งโลกมิใช่หรือ มิได้ตายเฉพาะคุณผู้ชายของคุณคนเดียว ซึ่งควรจะนำมาเทียบเคียงพอให้มีสติยับยั้งบ้าง จะได้มีทางหายใจ

(เพื่อน) เขาร้องไห้ร้องห่มวิ่งใต้วิ่งเหนือไปทั่วบริเวณ นอกนั้นยังจะโดดเข้าโลงผีหาสามีที่ตายอยู่ในหีบ คนดีต้องคอยจับคอยฉุดกันไว้ พาไปที่ไหนเขาไม่ยอมไป แต่คอยจะโดดเข้าโลงผีหาสามีท่าเดียว คนดีให้นอนเสียให้สบายหายทุกข์ก็ไม่ยอมนอน ให้รับประทานเสียบ้างพอมีแรงก็ไม่ยอมรับ เครื่องนุ่งห่มหลุดลุ่ยฉุยแฉกไปที่ไหนเขาไม่สนใจ มีแต่จะพยายามเข้าโลงหาสามี และขอตายตามสามีท่าเดียว ไม่ยอมฟังเสียง ใครจะพูดและขอร้องด้วยคำใด ๆ ทั้งสิ้น เรื่องเป็นอย่างนี้จึงได้พาเขามากราบขอพึ่งบารมีท่านได้ช่วยเมตตาให้เขามีชีวิตอยู่ต่อไป เพราะลูกเขามีสองคน เป็นชายหนึ่ง หญิงหนึ่ง ซึ่งกำลังเรียนหนังสืออยู่ทั้งสองคน ถ้าเผื่อเขาเกิดเป็นอะไรไปเสีย ลูกก็หมดที่พึ่งหรืออาจพากันกินยาตายตามพ่อแม่เขาไปก็ได้ ดิฉันก็พลอยไม่สบายใจด้วยเขาเหมือนกัน

คุณถนอมใจ ทำไมจึงทำอย่างนั้นล่ะ เราเป็นคนมีวัยเป็นผู้ใหญ่ขนาดแม่บ้านในครอบครัวแล้ว ทุกข์ก็เคยทุกข์ สุขก็เคยสุข มากับโลกเขาพอประมาณ ซึ่งพอจะมีสติพิจารณายับยั้งใจไว้ได้บ้าง ไม่ควรปล่อยตัวจนเป็นคนหมดความหมายในตัวเองไปเสียทีเดียว

ดิฉันสุดวิสัยที่จะกั้นแม่น้ำมหาสมุทรด้วยฝ่ามือค่ะ เพราะความรักความสงวนมาก ความหวังพึ่งเป็นและพึ่งตายสุดชีวิตจิตใจ ความมีคุณสุดที่จะกล่าวถึงความเห็นอกเห็นใจกัน ไม่มีอะไรจะมาชั่งน้ำหนักเทียบเท่าได้ คุณค่าเหล่านี้หนักมาก ลึกมากกว่าน้ำในมหาสมุทร ดิฉันจะทนได้อย่างไร นับแต่วันแต่งงานกันมาได้สิบห้าปี คุณผู้ชายของดิฉันไม่เคยพูดอะไรให้ดิฉันผิดใจเลยแม้แต่ครั้งเดียว พอจะเป็นทำนบมากั้นหัวใจไม่ให้ดิฉันคิดถึงและเป็นคนชอบเอาใจเมียใจลูกมากเป็นประจำนิสัย ซึ่งนับว่าแสนดีหาไม่ได้แล้ว

ทุกวันนี้เป็นอย่างไร ความทุกข์ทางใจรู้สึกเบาลงกว่าแต่ก่อนบ้างไหม

ดิฉันแทบไม่ทราบว่าหนักหรือเบา แต่เป็นความจมดิ่งอยู่ตลอดเวลา ปรากฏแต่ว่ายังมีลมหายใจอยู่เท่านั้นทุกวันนี้ นอกนั้นดิฉันเข้าใจว่าตายไปกับคุณหมดแล้ว

ขออภัย คุณผู้ชายของคุณทำงานอะไร และเป็นโรคอะไร จึงทำให้จากไปเร็วกว่าที่ควรจะเป็น

เป็นร้อยตำรวจเอกเต็มขั้นนานแล้ว จะได้เลื่อนยศเป็นพันตรีต้นปีหน้านี้เอง แต่มาด่วนจากไปอย่างกะทันหัน ซึ่งยังไม่ให้ดิฉันมีโอกาสรักษาเต็มกำลังความสามารถเลย ด้วยโรคเจ็บท้องธรรมดาซึ่งไม่คาดฝัน ว่ามันจะเป็นไปได้อย่างปุบปับเช่นนั้น ดิฉันจึงเป็นทุกข์มาก จนไม่มีที่ปลงวางร่างกายและจิตใจได้เลย เวลานี้ปรากฏว่าดิฉันยังเหลือแต่ร่างกายที่ปราศจากใจครอง ถ้าดิฉันได้ตายไปพร้อมกับคุณเสียจะสุขใจหายห่วง แม้โลกนี้ทั้งโลกจะกลายเป็นทองทั้งแท่งขึ้นมา ดิฉันก็มิได้สนใจไยดีจะอยู่ครองสมบัตินั้น นอกจากจะได้เห็นหน้าและอยู่ด้วยคุณซึ่งสุดที่รักและคิดถึง จนหาที่ปลงใจไม่ได้เท่านั้น

จนบางครั้งดิฉันปรากฏว่าลืมหายใจและลืมตัวไปว่า เราตายไปแล้วหรือยังอยู่ จะทำอย่างไรท่าน ดิฉันจึงจะทนอยู่กับโลกเขาต่อไปได้ ไม่เป็นทำนองว่าวเชือกขาดอยู่ท่ามกลางอากาศมรสุมดังที่เป็นอยู่เวลานี้

การตาย สัตว์ก็ตาย มนุษย์ก็ตาย เราก็ตาย เขาก็ตาย ทั่วโลกไม่มีเว้นแต่ละวัน เดือน ปี นาที โมง เช้า สาย บ่าย เย็นเลย ล้วนแต่เป็นกาลสถานที่ที่สัตว์และมนุษย์ทั่วโลกตายได้ทั้งนั้น ไม่มีกฎเกณฑ์และขอบเขตบังคับไว้ได้ การตายเป็นเรื่องอิสระในตัวมันเองโดยหลักธรรมชาติ ไม่มีผู้สามารถต้านทานได้ด้วยอำนาจวาสนา ศาสตราอาวุธยุทธวิธีใด ๆ และวิชาความรู้คาถาอาคมใด ๆ ทั้งนั้น โลกทั้งโลกต้องยอมแพ้กันอย่างราบคาบไม่มีทางต่อสู้ ใครไม่อยากได้ยิน ไม่อยากประสบกับคำว่าตาย ๆ นี้ เพราะเป็นธรรมชาติหมดหวัง สิ้นชีวิต ตัดสิทธิ์ ตัดรัก ตัดอำนาจให้ขาดพร้อมกันไปเสียทุกอย่าง โลกขยาดครั่นคร้ามกันทั่วไตรภพ แม้เช่นนั้นก็จำต้องประสบกันอยู่โดยดีหนีไม่พ้น ไม่กาลใดก็ต้องเวลาหนึ่งจนได้

พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ว่า เราท่านทุกคนมีความแก่ ความตายเป็นประจำ จะล่วงพ้นไปไม่ได้เด็ดขาด นี่เป็นคำถูกต้องตายตัว ไม่เป็นอย่างอื่น เพราะท่านตรัสไว้ชอบด้วยกฎของธรรมชาติแล้ว แล้วอาจารย์ผู้นำธรรมท่านมาแสดงให้คุณฟัง ก็อยู่ในข่ายของกฎนี้ หนีไปไหนไม่พ้นแน่นอน สามีของคุณที่จากไปก็เดินไปตามสายทางของกฎที่ว่านี้ ไม่ผิดจากกฎธรรมชาติที่โลกเคยเป็นมา คุณจึงไม่ควรเสียใจจนแทบเสียตัวไปด้วย ซึ่งเป็นการไม่สมควรอยู่บ้างสำหรับคนที่ได้รับการศึกษามาพอประมาณ วัดก็เคยเข้า พระพุทธเจ้าก็เคยกราบ ธรรมก็เคยได้ยินได้ฟังมาพอสมควร ทานก็เคยบริจาคมาจนเคยชินมิใช่หรือ นอกจากศีลอาจไม่เคยรักษา หรือเคยมาบ้างแล้ว อาจารย์ต้องขออภัยถ้าพูดผิด

เคยมาเป็นประจำนิสัยทุกอย่างค่ะ เพราะคุณพ่อคุณแม่ของดิฉันเป็นคนใจบุญสุนทานมาดั้งเดิม จึงสอนและพาลูก ๆ บำเพ็ญเป็นกิจประจำครอบครัวตลอดมาไม่เคยให้ขาด ที่เสียใจจนสุดขีดในชีวิตก็คือ ไม่เคยพบกับความพลัดพรากจากกันระหว่างสามีภริยา แต่ก็มาได้แก่ตัวของดิฉันเองในคราวนี้ จึงสุดที่จะอดกลั้นทนทานได้ อยู่หายใจไปพอลืมวัน นับแต่วันเกิดมาก็ไม่เคยพบความทุกข์เศร้าโศกอันแสนทรมานเหมือนครั้งนี้ ในโลกมนุษย์นี้คงจะไม่มีใครจะเป็นคนอาภัพเหมือนตัวดิฉัน ซึ่งกำลังรับบาปกรรมอยู่เวลานี้ โลกนี้ไม่มีความหมายอะไรเสียเลย สำหรับดิฉันผู้ไร้ความหมายที่จะอยู่ต่อไป จึงอยากตายไปเสียจะได้สบายหายทุกข์ทรมานดังที่เป็นอยู่นี้

การคิดอยากตายในเวลาเกิดทุกข์ทรมานก็ดี ในเวลาใด ๆ ก็ดี ไม่ใช่จะเป็นความคิดที่ถูก และจะพาให้ผู้คิดได้รับความสุขความสมหวัง แต่เป็นความคิดที่สั่งสมทุกข์เพิ่มให้แก่ตัวและผู้เกี่ยวข้องโดยถ่ายเดียวเท่านั้น ตามปกติโลกไม่มีใครคิดอยากตาย แต่เป็นเพราะห้ามไม่ได้ แก้ไม่ตก ก็จำต้องปล่อยไปตามกฎของธรรมชาติ แม้คุณผู้ชายของคุณเองก็คงไม่คิดอยากตาย แต่ก็จำต้องยอมเมื่อถึงคราว ส่วนคุณทำไมคิดอยากตาย หรือคุณว่าการตายเป็นของดียิ่งกว่าการมีชีวิตอยู่ ถ้าเช่นนั้นคุณก็ไม่ควรคิด และเป็นทุกข์เพราะการตายแห่งสามีของคุณ เพราะเป็นของดีแล้ว แต่คุณทำไมคิดจนเกิดทุกข์แก่ตนแทบทนไม่ไหว สมมุติว่าลูกชายของคุณก็คิดอยากตาย ลูกหญิงของคุณก็คิดอยากตาย ตลอดคนในบ้านทุกคนก็คิดอยากตาย เพราะคุณเป็นต้นความคิด คุณจะพอใจกับความคิดของคนเหล่านั้นไหม

ไม่พอใจค่ะ เพราะถ้าปล่อยให้คิดเช่นนั้น ก็สูญคนในครอบครัว ไม่มีใครจะสืบต่อวงศ์สกุลและทรัพย์สมบัติให้คงอยู่ต่อไป เมื่อต่างคนต่างตายไปหมดแล้ว สมบัติเงินทองของมีค่าต่าง ๆ ก็ไร้ความหมายไปตาม ๆ กันหมด จึงไม่คิดอยากให้เขาตาย

เมื่อเป็นเช่นนั้น คุณทำไมคิดอยากตาย ส่วนคนอื่นไม่อยากให้เขาตาย ถ้าเห็นว่าเป็นของดีก็ควรประกาศให้โลกทราบทั่วกัน เพื่อจะได้พร้อมกันตายเสียให้หมดทั้งแผ่นดิน อย่าให้ยังมีใครเหลือเศษทนทุกข์อยู่กับโลกอันแสนโสมมและทรมานนี้ต่อไป ถ้าเห็นว่าไม่ดีก็ควรงด ไม่ควรคิดเพื่อก่อไฟเผาตนและผู้อื่นให้เดือดร้อนไปด้วย รีบแก้ไขความคิดที่เป็นพิษเป็นภัย ทำใจให้สบาย คนในบ้านก็จะหลับตาสนิทบ้าง ไม่พะวักพะวนทั้งกับคนที่ตายไปแล้ว และคนที่กำลังมีชีวิตอยู่ซึ่งกำลังจะพยายามฆ่าตัวตาย คุณเคยเห็นโลกไหนบ้านเมืองใด และคนใดไม่ประสบกับความพลัดพรากจากสิ่งที่รักและพึงใจมาแล้ว ความรักก็เคยรัก รักจนแทบทนไม่ไหว ใจจะขาดในเวลารักนั้นให้ได้ก็มี แต่ก็ยังรอดตัวมาได้ เพราะไม่พยายามจะฆ่าตัวตายเพราะความรักเป็นผู้ชักชวน แม้ใจจะรักก็ยอมให้มันรัก เพราะต้านทานไม่ไหว แต่ไม่พยายามฆ่าตัวเหมือนคุณ จะว่าตำหนิอาจารย์ก็ยอมรับ เพราะคุณ

คิดและพยายามในสิ่งที่น่าตำหนิ จะฝืนชมไปโลกต้องวินาศ การฆ่าตัวตายไม่มีประโยชน์นอกจากจะมีโทษซ้ำเติมเข้าอีกเท่านั้น

ท่านรักอะไร เพราะท่านเป็นพระ ไม่เห็นมีสิ่งใดจะทำให้ท่านรักได้

ก็รักเสือ อยากได้เสืออย่างไรล่ะ นับว่ารอดตายมาหลายครั้งแล้ว คุณจะรู้เรื่องอะไรกับสิ่งพรรค์นี้ของพระซึ่งมีร้อยแปดพันประการที่จะทำให้รัก แม้ทุกวันนี้ก็ไม่อวดตัวว่าเก่งและรับรองได้ เพราะเคยเห็นฝีมือของความรักมาแล้ว ยอมยกให้ว่าเก่งจริง ไม่มีทางต่อสู้ต้องยอมแพ้ท่าเดียว

(เพื่อน) ท่านไปรักเสือได้อย่างไร เพราะเสือเป็นสัตว์ที่ดุร้ายมากนี่ท่าน

ไม่ใช่เสือโคร่ง เสือเหลือง เสือดาว เสือดำ ที่อยู่ตามป่าดังที่เข้าใจกัน แต่เป็นเสือแปลกประหลาดที่ใคร ๆ ไม่ค่อยคิดคาดกัน นั่นแลที่พระชอบรักมันเสมอ และมีอยู่ทุกหนทุกแห่งด้วย พระจึงจัดว่ามีภัย

(เพื่อน) เสือแปลกประหลาดอย่างไร หรือเป็นเสือที่เขานำมาเลี้ยงไว้ในที่ต่าง ๆ เช่น สวนสัตว์ในเขาดินวนา กรุงเทพฯ อย่างนั้นหรือ

ไม่ใช่ แต่เป็นเสืออีกชนิดหนึ่ง ที่แปลกประหลาดมากกว่าเสือที่เคยเห็นกันในที่ทั่ว ๆ ไป คุณอยากทราบหรือถึงถามย้ำเข้ามาเรื่อย ๆ ไม่มีหยุด แทบจะตอบไม่ทัน

(เพื่อน) อยากทราบค่ะ เพราะเป็นสัตว์ชนิดที่ไม่เคยเห็น และไม่เคยได้ยินมาก่อนเลย นิมนต์ท่านอธิบายให้พวกดิฉันฟังบ้าง เพราะต่างคนต่างกระหายอยากฟังไปตาม ๆ กันว่า เป็นเสืออะไรกันแน่

ถ้าอยากฟังก็โปรดฟังให้ได้หลักได้เกณฑ์ เพราะเรื่องนี้หาฟังยาก ปู่ ย่า ตา ยายของพวกเราท่านล่วงลับไปเปล่า ๆ ไม่ได้ฟังนิทานนี้ก็มีแยะ พวกเรานับว่ามีบุญวาสนาอยู่ ๆ ก็ได้ฟัง

เริ่มเรื่องมีเด็กผู้ชายคนหนึ่ง พ่อแม่จากไปตั้งแต่เล็ก ๆ ญาติสงสารเอามาเลี้ยงไว้ พอหย่านมแล้วญาติจึงนำไปถวายไว้กับพระธุดงค์ (พระกรรมฐาน) ในป่าลึกห่างไกลจากหมู่บ้านมาก ไม่มีใครกล้าไปมาหาสู่เพราะสัตว์เสือชุมมาก มีตาปะขาวคนเดียวอยู่กับพระธุดงค์รูปนั้น เพื่อหุงต้มอาหารถวายท่าน เด็กคนนั้นอาศัยอยู่กับพระธุดงค์เป็นเวลานาน จนกลายเป็นลูกของพระไปตามธรรมเนียม อาจารย์เห็นว่าโตขึ้นมาพอสมควรก็บวชเป็นเณรให้ แล้วอยู่ปฏิบัติทำวัตรแก่อาจารย์เป็นประจำมิได้ขาด วันหนึ่งเผอิญมีผู้มานิมนต์ท่านไปงานในเมือง ขัดไม่ได้จำต้องรับ หลังจากรับนิมนต์เขาแล้ว อาจารย์ก็คิดวิตกกังวลกับเณรเกรงว่าจะเป็นอันตรายเมื่อปล่อยให้คอยอาจารย์อยู่ที่วัด เพราะเสือชุมมากในบริเวณนั้น ถ้าจะให้เณรไปด้วยก็เกรงกลัวอีกทางหนึ่ง ไม่สะดวกใจ ทำให้อาจารย์รำคาญใจเอาการอยู่สุดท้ายก็ตัดสินใจเอาเณรไปด้วย

เมื่อไปถึงตัวเมืองแล้วก็พาเข้าพักในป่าห่างจากตัวเมืองพอสมควร ตื่นเช้าก็พาเณรเข้าไปในงานเขา ในงานนั้นมีประชาชนมามาก ทั้งหญิงทั้งชาย หนุ่มสาว เฒ่าแก่เต็มไปหมดในวงงาน ต่างก็มานั่งห้อมล้อมอาจารย์กับเณรจนแน่น ส่วนเณรรู้สึกแปลกตาแปลกใจเพราะดูแล้วผิดปกติที่เคยอยู่กับอาจารย์ในวัด ไม่เคยมีคนที่เห็น ๆ อยู่ในเวลานั้น มีทั้งชนิดที่ไม่เคยเห็นนับตั้งแต่เณรเกิดมาก็มี สายตาเณรจดจ้องมองไปมา พอดีสายตาเณรมองไปเห็นรูปผู้หญิงสาว ๆ ชนิดที่แปลกประหลาดเข้า เกิดสะดุดตาสะดุดใจจนมองไม่กะพริบตา เณรเลยมองจดจ้องอยู่ที่รูปประหลาดนั้นอย่างเพลินตาเพลินใจ ไม่ยอมพลิกสายตาไปที่อื่นเลย ยังไม่แน่ใจต้องถามอาจารย์ว่ารูปนี้อะไร พร้อมกับชี้มือไปที่รูปประหลาดนั้นด้วย ฝ่ายอาจารย์ได้ยินมองไปทันทีก็รู้ว่าเณรนี้เห็นท่าไม่ได้การเสียแล้ว และเป็นไปตามที่เราคิดไว้เมื่อก่อนจะพาเณรออกมาจากวัดทุกประการ อาจารย์จึงออกอุบายขู่ปราบเอาไว้ เพื่อให้เณรกลัวว่า “นี้แลเสือ ไม่รู้หรือเณรต้องระวังให้ดีนะ เดี๋ยวมันกัดตายนะ” ดังนี้

พอเสร็จธุระในงานแล้ว อาจารย์ก็รีบพาเณรกลับวัด พอมาถึงวัดแล้วแทนที่เณรจะทำข้อวัตรปฏิบัติต่ออาจารย์ดังที่เคยทำมาแต่ก่อน แต่กลับไม่สนใจในข้อวัตรต่ออาจารย์เสียเลย มีแต่นั่งสร้อยเศร้าเหงาหงอยเป็นตุ๊กตา ไม่มีความยิ้มแย้มแจ่มใส ท่าทางไม่รื่นเริงเหมือนแต่ก่อน ส่วนอาจารย์ก็ทราบทันทีว่า เณรนี้แปลกแล้ววันนี้ คงไปถูกของดีจากเมืองมาแน่ละ จึงเดินเข้าไปหาเณรแล้วถามว่า “เณรนี่เป็นอะไร วันนี้ทำไมแปลกตามาก ไม่สบายหรือ” เณรรีบตอบอาจารย์ว่า “ผมไม่ได้เป็นอะไร แต่คิดถึงเสือ ผมอยากได้เสือ” “คิดถึงเสืออะไรที่ไหนกัน” อาจารย์ถาม “ผมคิดถึงเสือตัวที่อยู่ในบ้าน ผมอยากได้เสือตัวที่อยู่ในบ้านงานนั้น” เณรตอบอาจารย์

อาจารย์หมดท่า แม้จะหาอุบายขู่เข็ญเอาไว้เพื่อให้เณรกลัว แต่เณรกลับคิดถึงเสือและอยากได้เสือด้วยซ้ำไป อาจารย์ออกอุบายคำรามว่า “ก็เสือในป่าบริเวณวัดเรามีมากมาย ต้องการสักกี่ตัวก็ได้ เณรทำไมไม่อยากได้ แต่กลับไปคิดถึงเสือ และอยากได้เสือตัวอยู่ในบ้านในเมืองอย่างไรกัน เณรนี้จะบ้าแล้วนะเธอนะ” “เสือในป่าผมกลัวมันมาก ไม่อยากได้มัน แต่เสือในบ้านผมรักมันมาก ผมอยากได้มัน เพราะมันสวยและน่ารักมาก นับแต่วันเกิดมาผมไม่เคยเห็นเสือสวยและน่ารักมากเหมือนเสือตัวอยู่ในบ้านเลย ทั้งเสือบ้านมันหัวเราะเป็นเหมือนคนเรา และผมรักมันมากเวลามันหัวเราะ มันจะมีกี่ตัวก็สวยและน่ารักเหมือนกันหมด ไม่เห็นตัวไหนจะน่ากลัวเหมือนเสือที่อยู่ในบริเวณวัดเราเลย ทั้งเสือเหล่านี้หัวเราะไม่เป็นด้วย มองเห็นแล้วน่ากลัวทั้งนั้น ต่อไปขอให้อาจารย์พาผมเข้าไปอยู่กับเสือบ้านเถอะ อย่าพาผมมาอยู่กับเสือป่าแถว ๆ นี้เลย ผมกลัวมันมาก ส่วนเสือบ้านมีมากกว่า

เสือป่า แต่ก็ไม่เห็นตัวไหนน่ากลัวเลย ทั้งสวยงามมาก ทั้งน่ารักมากกว่าเสือป่าเป็นไหน ๆ" เณรตอบอาจารย์

ดังนี้โปรดคิดดู เณรเคยอยู่ในป่ามาแต่เล็กจนโต เพิ่งเข้ามาเห็นเสือบ้านเพียงครั้งเดียว ก็ยังรู้จักรักและอยากได้เสือบ้านในทันทีทันใด ทั้งนี้ก็เพราะกฎธรรมชาติสัญชาตญาณมันฝังอยู่ส่วนลึกของหัวใจมานานแสนนาน จึงสามารถรู้ได้ ทั้งคู่มิตร ทั้งคู่ศัตรู เช่น สุนัขกับเสือ ไม่ว่าสุนัขพันธุ์ใด เพศใด วัยใด พอเห็นเสือ ไม่ว่าเสือเป็นหรือเสือตายต้องกลัวจนตัวสั่นไปตาม ๆ กัน เว้นแต่รูปเสือในกระดาษเท่านั้น สุนัขไม่กลัว หนูเห็นแมวต้องกลัว และแข็งไปทันที สตรีกับบุรุษเห็นกันแล้วต้องถูกชาตากันทันทีทันใด เว้นแต่กรณีพิเศษเท่านั้น เณรเห็นเสือบ้านก็เช่นเดียวกัน ต้องรักชอบทันที แม้อาจารย์จะหาอุบายขนาบปราบปรามไว้สักเท่าใด ๆ ใจของเณรก็ยังรักชอบเสือบ้านอยู่นั่นเอง หาได้เป็นไปตามคำสั่งสอนของอาจารย์ไม่

ระหว่างสามีกับภริยา เช่น คุณผู้ชายของคุณกับตัวของคุณ เคยอยู่ร่วมสุขร่วมทุกข์และร่วมเป็นร่วมตายกันมานับแต่วันเริ่มแต่งงานมาจนบัดนี้ จะเอาฝังแม่น้ำมหาสมุทรทะเลหลวงที่ไหนมากั้นกางหัวใจไม่ให้คิดถึงกัน ย่อมกางกั้นไม่อยู่ จำต้องคิดถึงกันวันยังค่ำ เรื่องเช่นนี้อาจารย์ไม่ปฏิเสธ เพราะเคยเป็นมาเช่นเดียวกัน แต่ขอให้คำนึงถึงเหตุผลอันดีมาสั่งสอนยับยั้งตนบ้างเท่าที่ควรจะเป็นความงาม ไม่ชอกช้ำและซ้ำเติมเราให้เป็นทุกข์มากยิ่งขึ้น ย่อมเป็นธรรมเนียมอันดีงามของโลกที่เคยประสบและปฏิบัติต่อกันมาเช่นเดียวกับเรา ไม่ว่าแต่คุณและเณรป่าชอบเสือบ้าน แม้อาจารย์เองก็เคยถูกมาแล้ว ดังที่เรียนผ่านมาพอประมาณ ขึ้นชื่อว่าความรักแล้วไม่ถูกใครเข้าก็หัวเราะคนอื่นได้ แต่พอมาถูกตัวเข้าย่อมรู้ตัวทันที และหมดหนทางที่จะหัวเราะคนอื่น

ต่อไปคุณควรตั้งตัวตั้งใจเสียใหม่ เพราะเรื่องรักเราก็เคยรัก โลกก็เคยรัก ความเศร้าโศกเราก็เคยเศร้าโศก โลกก็เคยเศร้าโศก ความวิโยคพลัดพรากเราก็เคยประสบ แม้ทั่วโลกก็เคยกระทบมาเช่นเดียวกันยิ่งกว่าเราเสียอีก สามีของคุณจากคุณไป สามีของหญิงอื่น ๆ ทั่วโลกก็ต้องจากเขาไปในทำนองเดียวกัน ฉะนั้นในบ้านในเมืองทั่วโลกแผ่นดินถิ่นใกล้แดนไกล ไม่ว่าที่ไหนต้องมีผู้หญิงเป็นหม้าย ผู้ชายเป็นร้างอยู่ปะปนกันไปทุกหนทุกแห่ง เพราะความพลัดพรากจากกันนั่นแล พาให้คู่ครองของแต่ละฝ่ายต้องอยู่คนเดียว เปลี่ยวกาย เปลี่ยวใจ ไม่มีใครเป็นคู่ทุกข์ คู่ปรึกษา แม้จะแสนทนทุกข์ทรมานแสนขมขื่น ก็จำใจกล้ำกลืนไปตามกฎของกรรม ซึ่งจำมา จำจาก จำพลัดพรากจากไปเช่นนั้นทั่วไตรภพ

สำหรับคุณเวลานี้ยังควรแก่การที่จะแก้ไขดัดแปลงสมบัติอันมีค่า คือตัวของเราให้เหมาะสมแก่ตนและหน้าที่การงาน เพื่อเป็นที่อบอุ่นแก่ลูก ๆ หลาน ๆ ตลอดวงศ์คณะญาติ ซึ่งคอยพึ่งอาศัยเราอยู่เป็นจำนวนมาก แม้แขนข้างขวาขาดไป คือคุณผู้ชายของคุณ

จากไป แต่แขนข้างซ้ายยังมีอยู่ คือคุณยังมีชีวิตดำรงอยู่ ลูก ๆ หลาน ๆ ยังจัดว่ามีที่พึ่งอันอบอุ่นอยู่ ก็พอมีทางหายใจระบายทุกข์ออกได้บ้าง หากว่าคุณพยายามฆ่าตัวตายตามสามีไปเสีย ก็เท่ากับทำลายตัวโดยตรง และทำลายลูกหลานญาติวงศ์ให้ไร้ญาติขาดมิตร ปลิดที่พึ่งไปด้วย ก็ยิ่งจัดว่าเป็นผู้ทำลายล้างผลาญทั้งของเก่าและของใหม่ ให้ขาดสะบั้นหั่นแหลกไปตาม ๆ กัน ต้องจัดว่าคุณสร้างกรรมหนักไว้เพื่อหมู่ชน แล้วผลจะเป็นอย่างไรบ้างโปรดคิดดูให้ดี คุณจะยังใจเด็ดกล้าทำได้ลงคอละหรือ

ถ้าเป็นอาจารย์แม้จะโง่แสนโง่ก็จะขอตายตามหลักคติธรรมดาโลก ๆ เคยตายกันมา ไม่ยอมฝืนให้ลูกหลานพลอยฉิบหายป่นปี้ไปด้วย โปรดคิดให้ละเอียดถี่ถ้วนก่อน เพราะเราเป็นถึงขั้นภริยาข้าราชการ และเป็นแม่คน ไม่ใช่เด็ก ๆ ทั้งมีลูกตั้งสองคนแล้ว ทั้งได้รับการศึกษาสูงพอสมควร ทั้งหลักวิชาที่ศึกษามาก็มิใช่เป็นวิชาที่ช่วยเสริมอุบายวิธีทำลายตนและคณะญาติให้ย่อยยับไป เพียงคุณสามีจากไปคนเดียวโดยไม่มีเจตนาจะจาก ครอบครัวของคุณเตรียมจะถล่มแล้ว ยิ่งคุณเองก็พยายามจะโค่นรากแก้วในครอบครัว โดยคิดฆ่าตัวตายตามสามี ถ้าไม่จัดว่าเป็นการทำลายล้างผลาญวงศ์สกุลให้สิ้นสูญไปอย่างยับเยินแล้ว จะจัดว่าคุณสร้างความดีทวีผลเป็นสุขให้แก่วงศ์ญาติที่ตรงไหน

เพราะเรื่องตายไม่ใช่เป็นสิ่งที่โลกปรารถนากัน แต่หากเป็นเพราะความจำใจต้องยอมรับเท่านั้น ส่วนคุณทำไมสนใจไยดีและพยายามเอาหนักหนา เวลาคุณสามีคุณจากไป คุณเสียใจถึงกับสลบไสล หรือสลบไปกี่ครั้งกว่าจะยังเป็นคนเดินดินมาถึงทุกวันนี้ มิหนำคุณยังกลับเป็นผู้พอใจในความตายเสียเอง โดยไม่คำนึงถึงผลได้ผลเสีย ถ้าเป็นเช่นนี้ เมื่อคุณทำลายตนให้ตายลงอย่างสมใจแล้ว คุณแน่ใจหรือว่าคุณต้องได้ไปครองสุขร่วมสามีของคุณผู้จากไปโดยไม่มีจุดหมายอันแน่นอน แต่สมหวังในภพที่คุณมั่นใจไว้ เพียงเวลาที่เป็นอยู่ในบัดนี้คุณยังไม่ได้คิดให้รอบคอบถึงความได้เสียอันจะเกิดจากการกระทำของคุณแล้ว คุณจะไปคว้าเอาความฉลาดและความสุขอันพึงใจจากไหน อาจารย์ไม่แน่ใจด้วยความคิดเห็นของคุณเลย แม้โลกทั้งโลกนับลูกหลานของคุณเข้าด้วยก็ไม่ยอมเห็นด้วยความคิดของคุณเช่นเดียวกัน

ไม่เพียงแต่โลกนี้ไม่เห็นด้วย แม้โลกหน้าตลอดสามีของคุณก็ไม่เห็นด้วยความคิดของคุณ แล้วคุณจะไปครองสุขกับอะไร หรือกับเทวดา อินทร์ พรหม นาค ครุฑตนใด คุณถึงจะมีความสุขโดยท่านเหล่านั้นยินยอมเห็นด้วย คนเราเมื่อไม่มีผู้ฉลาด และหลักความถูกต้องเห็นด้วย จะไปหาความสุขความสบายใจจากอะไร จำต้องผิดและเป็นทุกข์อยู่โดยดี ไม่มีทางหลีกเลี่ยง คุณมีความเห็นอย่างไร โปรดพูดให้อาจารย์ฟังบ้าง เพราะพูดคนเดียวมานาน จนท่านผู้ฟังเบื่อหรือเบื่อเต็มทนแล้วก็ไม่รู้ อาจารย์ต้องขออภัยด้วย เพราะพูดหลายประโยค อาจมีหนักบ้างเบาบ้างสับสนปนกันไป

ดิฉันพอรู้สึกว่าตัวเป็นคนขึ้นมานิด ๆ มีสติฟื้นคืนมาคล้ายคนฟื้นจากยาสลบ พอรู้จักผู้คนบ้างว่าใครเป็นใคร เจ้าพระคุณเจ้าขา เดิมท่านอยู่อารามไหน บุญบันดาลดิฉันได้มาพบท่าน และได้ฟังคำอธิบาย ใจค่อยเป็นผู้คนขึ้นมาบ้าง ก่อนนี้ดิฉันมิได้นึกถึงใครว่าจะมีส่วนได้ส่วนเสียจากดิฉันเลย มีความคิดท่าเดียวว่า ต้องตายตามคุณของดิฉันเท่านั้น และไม่ได้คิดด้วยว่าคุณจะไปอยู่ที่ไหนเวลานั้น เผื่อดิฉันตายไปแล้วจะได้พบคุณและได้อยู่ด้วยกันหรือไม่ เรื่องเหล่านี้นึกไม่ถึงเลยท่าน เพราะมืดมิดไปหมด จนไม่สนใจกับวันคืนมืดแจ้ง แต่สิ่งที่ไม่ลืมเลยในหัวใจ คือคุณคนเดียวเท่านั้น เพิ่งมาสำนึกได้บ้างก็ตอนท่านอธิบายธรรมให้ฟังหลายแง่นี่เอง เจ้าพระคุณอุตส่าห์เมตตาชุบชีวิตมนุษย์ไว้ได้ทั้งคน ไม่จบลงแบบไม่เป็นท่า

อาจารย์ต้องขออภัยซึ่งจะเรียนคุณต่อไปที่ยังไม่จบ คือคุณเคยเห็นคนลงงมเข็มในก้นน้ำทะเลบ้างไหม

ไม่เคยเห็นค่ะ เพราะน้ำทะเลกว้างและลึกมากมิใช่หรือ จึงไม่มีใครเขากล้าลงงมกันแม้ขืนงมก็ไม่เจอ เสียเวลาและเหนื่อยเปล่า

อาจารย์คิดว่าอาจมีผู้งมบ้าง ถ้าเข็มหรือสิ่งของมีค่าที่รักสงวนของเขาตกน้ำทะเล เพราะความเสียดายเป็นเหตุให้งม โดยไม่คำนึงว่าจะได้หรือไม่เพราะน้ำลึกเพียงไรเลย

คนที่ไปทำอย่างนั้นเป็นคนประเภทใดถึงจะกล้าทำได้ เพราะเข็มเล่มเล็กนิดเดียวกับน้ำในก้นทะเลมันลึกขนาดไหน ใครก็รู้อยู่แล้ว ดิฉันคิดว่าไม่มีใครเขากล้าทำกันแน่ เพราะเป็นเรื่องสุดวิสัย

คนที่จะกล้าทำอย่างนั้นได้ ก็คงจะเป็นคนประเภทที่สามีหรือภริยาตายไปแล้วไม่ทราบว่าดวงวิญญาณไปอยู่ที่ไหน แต่เพราะความรักความคิดถึงเป็นกำลัง ก็จำต้องคว้าโน่นคว้านี่เป็นธรรมดาตามวิสัยของคนสิ้นท่า และพยายามจะฆ่าตัวตายตามสามีภริยาซึ่งจากไปแล้วไม่มีจุดหมายว่าจะอยู่ในที่แห่งใด ตามหากันด้วยอาการต่างๆ จนสุดกำลัง ซึ่งเหมือนคนลงงมเข็มในก้นทะเลลึก โดยมิได้คำนึงว่าปลาฉลามใหญ่จะหัวเราะเยาะ หรือใครจะคิดหมั่นไส้ ไม่สนใจทั้งนั้น นี้ก็ขอแต่ได้ตายตามสามีหรือภริยาผู้จากไปก็เป็นที่พอใจแล้ว ใครจะเป็นจะตายหรือจะได้รับความฉิบหายอย่างไร เป็นไม่คำนึงถึงข้างหน้าข้างหลังเลย ถ้าเป็นคนประเภทนี้เขาอาจลงงมเข็มในก้นทะเลอันแสนกว้างลึกได้ โดยไม่มีปัญหาความวิพากษ์วิจารณ์เหตุผลอะไรเลย ส่วนคุณจะเห็นอย่างไรอาจารย์ยังไม่เข้าใจ

แหม เด็ดจริงคนประเภทดังตัวดิฉันนี้หรือท่าน ฟังแล้วรู้สึกเฉียด ๆ เข้ามาที่ตัวดิฉันนี้ แทนที่จะไปที่อื่น ตายจริงได้แก่ตัวดิฉันคนเดียว

จะเป็นคนประเภทไหนนั้นอาจารย์ทราบไม่ได้ ถ้าเขาทำอย่างนั้น แม้ใคร ๆ ก็คงเข้าใจว่า เขาคือคนประเภทนั้นแน่นอน

(เพื่อนที่นั่งอยู่ด้วยพูดแทรกขึ้น) คนประเภทคุณถนอมใจนี่เองท่านอาจารย์ ดิฉันช่วยท่านอีกคน เพราะเขาเป็นดังท่านว่าทุกกระเบียดไม่มีผิด

ขอความกรุณาอย่าช่วยอาจารย์ เดี๋ยวคุณถนอมใจจะว่าคุณเข้าข้างอาจารย์ ก็ยิ่งจะแย่เข้าอีก จริงหรือไม่จริงเราฟังกันเป็นธรรม ไม่ฟัง ๆ เป็นแบบโลก เดี๋ยวธรรมจะกลายเป็นโลกไป โดยอาศัยพวกเราเป็นต้นเหตุพาให้เป็นไป

(เพื่อน) ใช่ท่าน เรานั่งฟังกันเป็นธรรมทั้งนั้น แต่ความจริงก็เป็นดังท่านอธิบายแล้วไม่มีผิด เพราะการลงงมเข็มในก้นทะเลกับความเศร้าโศกเลยขอบเขตจนถึงกับจะฆ่าตัวตายตามผู้จากไปนั้น มันเป็นเรื่องพิสดารเลยขอบเขตของมนุษย์ที่มีการศึกษาสูง และมีศาสนาเป็นเครื่องอบรม แม้แต่สัตว์ยังทำไม่ลง ตัวที่ถูกกระสุนปืนตายไปก็ยอมให้ตายไปด้วยความหมดหวังจะช่วยได้ ตัวที่มีชีวิตพอหาทางรอดตัวได้ก็พยายามหาทางรอดไปจนพ้นภัย ไม่วิ่งกลับมานอนคอยท่านายพรานให้เขาบรรจุลูกกระสุนใส่เข้าอีก เวลาชีวิตเขารอดตายไปแล้ว แม้จะแสนเศร้าโศกอาลัยคิดถึงกัน ก็ยอมอดทนเอาตามวิสัยของสัตว์ผู้มีความจงรักภักดีต่อกันแต่อาภัพอำนาจวาสนา ต่างตัวก็ต่างแสวงหากินด้วยความระมัดระวังตัวจนสุดความสามารถ และขลาดต่อมวลมนุษย์อยู่ตลอดเวลา เพราะสัตว์แทบทุกชนิดทราบดีว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีอำนาจ และร้ายกาจมากต่อมวลสัตว์แต่ไหนแต่ไรมาแล้ว จึงไม่มีสัตว์ตัวใดกล้าอาจเอื้อมตลอดมา

ว่าอย่างไรคุณถนอมใจ ที่คุณดวงมณีพูดเรื่องคนที่คิดอะไรจนเลยขอบเขต ไม่หาทางยับยั้ง เป็นการผิดวิสัยของคนที่มีการศึกษาดี และมีศาสนาเป็นเครื่องอบรมให้เป็นคนดี มีความสุข และพูดถึงสัตว์ดิรัจฉานก็ยังมีความรักกันเช่นเดียวกับมนุษย์เรา แต่เขาไม่พยายามฆ่าตัวตายตามตัวที่ตายไปแล้ว แม้เป็นทุกข์เพราะความวิโยคพลัดพรากจากสิ่งที่รักสงวน เขาก็ยอมอดทน และพยายามรักษาชีวิตของตัวต่อไป อาจารย์ฟังดูแล้วรู้สึกว่ามีเหตุผลจับใจ พอนำมาเป็นคติเตือนใจได้ทุกประโยคที่คุณดวงมณีแสดงไป การแสดงก็รู้สึกว่าสม่ำเสมอ ไม่เอียงโน้นเอียงนี้ ผู้สนใจฟังคงได้รับประโยชน์ตามควร สำหรับคุณรู้สึกอย่างไรบ้าง

ดิฉันรู้สึกพอใจในธรรมที่เขาแสดงไปทุกระยะ ที่คิดตำหนิเขาอยู่บ้าง ก็ตอนฟังเขาพูดผ่านไปแล้วว่า ธรรมที่เป็นคติเหล่านี้ เมื่อก่อนเขาทำไมไม่คิดมาสอนดิฉันบ้าง เช่นคนลงงมเข็มในทะเล และสัตว์ดิรัจฉานไม่คิดทำลายตนเอง ทำไมเขาเพิ่งมาพูดเอาตอนพาดิฉันมาหาท่านนี้ หรือเขาอยากให้ดิฉันตาย จึงไม่ช่วยให้อุบายบ้าง ตรงนี้เท่านั้นที่คิดตำหนิเขา

(คุณดวงมณีพูดกับคุณถนอมใจ) ฉันยอมเธอว่าเป็นความจริง เพราะก่อนนี้ฉันระลึกไม่ได้เลยแม้แต่บทเดียว จะเป็นเพราะฉันสาละวนกับเธอมากไปกว่าจะคิดหาอุบายสอนเธอ

หรือธรรมยังไม่เกิดก็คาดไม่ถึง เพิ่งมาระลึกได้ตอนท่านอธิบายเรื่องคนลงงมเข็มในทะเล ตอนฟังท่าน ธรรมะเลยแตกแขนงออกไปถึงสัตว์ดิรัจฉานไม่ทำลายตนเอง ฉันเลยคว้ามันมาพูดทันที แม้จะถูกหรือผิดฉันก็ยังระลึกไม่ได้ ตอนพูดผ่านไปแล้ว เรื่องเป็นอย่างนี้เธอ ฉันไม่ได้หึงหวงธรรมอะไรหรอก นอกจากระลึกไม่ออก ค้นหาไม่เจอเท่านั้น จึงทนเป็นตุ๊กตาอยู่ได้ทั้ง ๆ ที่สงสารเธออยู่อย่างเต็มใจ

เท่าที่ฟังแล้วรู้สึกว่าคุณดวงมณีมิได้แกล้งคุณ แต่เป็นเพราะธรรมยังไม่เกิด พอธรรมเกิดก็เริ่มแสดงทันที จึงน่าเห็นใจคุณดวงมณีซึ่งเป็นคนกว้างขวางไม่ตระหนี่ธรรม พอคว้าถูกเป็นให้ทันที นับว่าเป็นคนดีหายาก คุณเห็นด้วยอาจารย์หรือเปล่า

เห็นด้วยค่ะไม่ขัดข้องใจ แรกดิฉันคิดว่าเขาแกล้งจะให้ดิฉันตายทิ้งเปล่า ๆ ไม่สนใจช่วยเหลือ ถึงได้ต่อว่าเขาเช่นนั้น

เวลานี้ความรู้สึกเป็นอย่างไร พอจะช่วยตัวเองได้แล้วมิใช่หรือ

การคิดถึงคุณนั้น คิดถึงมากเหมือนน้ำไหลรินในฤดูฝน แต่ที่พอทนได้ก็เนื่องจากได้ฟังธรรมของท่านแล้วนำมาเทียบเคียงพอได้สติขึ้นบ้าง ด้วยเห็นว่าตัวเราตัวเขาต่างมีทุกข์ร้อยแปดที่จำต้องรับเสวยเช่นเดียวกันทั่วโลก ไม่มีผู้เป็นอิสระได้ลำพังคนเดียวโดยไม่ต้องรับบาปกรรม คือความทุกข์ทรมานนานาประการ คิดเช่นนี้ก็พอทนไปและพอมีสติรู้สึกตัวว่าเป็นคน ๆ หนึ่งกับโลกเขาบ้าง ไม่มืดมิดปิดตายท่าเดียวเหมือนแรกมากราบท่าน ถ้าไม่ได้ท่านช่วยชุบคราวนี้แล้ว ดิฉันไม่ทราบว่าตัวจะตายเป็นผีไม่มีญาติไปในวันเวลาใด ไม่มีกำหนดหมายได้เลย

ลูก ๆ และคนในครอบครัวตลอดสมบัติมากน้อย ก็เพิ่งมาระลึกได้ว่าเป็นของมีค่าและจะได้รับความเสียหายไปตามเพราะดิฉันเป็นต้นเหตุ ในขณะที่นั่งฟังท่านอธิบายนี้เอง แต่ก่อนระลึกอะไรไม่ได้เลย เจ้าพระคุณ มีแต่จะตายท่าเดียว เป็นสิ่งที่มุ่งประจำใจชนิดจมดิ่ง ไม่นึกไม่ฝันว่าจะถอนตัวขึ้นมาได้ขนาดที่เป็นอยู่เวลานี้เลย ดิฉันขอกราบขอบพระคุณท่านสุดชีวิตจิตใจทั้งเวลาเป็นและเวลาตาย ขณะมีชีวิตอยู่ก็ขอรับใช้ท่านจนสุดกำลังความสามารถ โปรดท่านเมตตาอย่าเกรงใจ และโปรดถือเสียว่าดิฉันเป็นลูกศิษย์คนหนึ่งซึ่งได้มีชีวิตเป็นคนสืบต่อไป เพราะท่านเป็นผู้ช่วยเมตตาชุบเลี้ยงไว้

อาจารย์ก็รู้สึกเบาใจด้วยที่เห็นคุณเป็นคนดีมีสติ กลับรู้สึกตัวว่าคิดผิด และพยายามแก้ไขทันกับเหตุการณ์ ไม่ปล่อยตนให้ไหลไปตามมรสุมที่พัดผันอย่างรุนแรงเสียทีเดียว ต่อไปโปรดทำใจให้มีหลักยึด จะไม่โอนเอนและสั่นสะเทือนไปตามอารมณ์ที่มารังควานอย่างง่ายดาย คือตั้งใจบำเพ็ญกุศลด้วยทาน ศีล ภาวนา อุทิศส่วนกุศลถึงคุณสามีของคุณที่จากไปอย่าให้ขาด ชาติหน้าจะได้พบกันอีกดังใจหวัง ยังจะเป็นความดีและเป็นที่พอใจของคุณผู้ล่วงลับไป ยิ่งกว่าคุณอุทิศน้ำตาและพยายามฆ่าตัวเพื่อตายตามเป็นไหน ๆ

เพราะการอุทิศส่วนกุศลไปให้นั้น เป็นน้ำใจที่คิดถึงกันอย่างแท้จริง หากเป็นกาลอันควรแก่วิสัยผู้นั้นก็ได้รับส่วนกุศลที่อุทิศให้ด้วย เห็นน้ำใจภริยาที่รักจริงทั้งคราวเป็นและคราวตายด้วย ทั้งเพิ่มความหวังต่อกันทั้งสองฝ่าย คือ ทั้งผู้อยู่ในโลกนี้และผู้อยู่ในโลกหน้าด้วย ติดต่อข่าวสารถึงกันด้วยความดีที่อุทิศถึงกันเสมอมิได้ขาด ชาติหน้าหวังเจอกันแน่นอน ภาษิตท่านว่า เวรต่อเวรต้องเจอกัน ดีต่อดีต้องเจอกัน คือการผูกเวรต่อกันต้องเจอกัน คนผูกกันด้วยความดีต้องเจอกัน คุณกับคุณผู้ชายต่างก็ทำดีต่อกันเสมอมา แล้วจะเอาอะไรมากั้นกางไม่ให้เจอกันเล่า ต้องเจอกันวันยังค่ำ (เจอกันทุกชาติที่ปรารถนาต่อกันด้วยการทำดีเป็นสื่อสารสัมพันธ์)

คุณโปรดดีใจและมั่นใจต่อสื่อสาร คือความดีที่ตนทำเพื่อคุณผู้ชายไปรอคอยอยู่โลกหน้า ซึ่งไม่อยู่ห่างไกลจากสายทางคือกุศล ที่คุณกำลังทำเชื่อมโยงอยู่เวลานี้เลย นี่แลคือสายทางที่จะให้สามีภริยาเจอและอยู่ร่วมบารมีกันต่อไปตลอดกาล จนอวสานสุดท้ายของการท่องเที่ยวในสงสารจะไม่ผิดหวัง ส่วนน้ำตาโปรดเก็บไว้ชะล้างเวลาผงเข้าตาจะเป็นประโยชน์ในเวลาเช่นนั้น ร่างกาย จิตใจก็โปรดทะนุถนอมไว้ทำประโยชน์ตนแลลูกหลานตลอดผู้เกี่ยวข้องทั่ว ๆ ไป และเพื่อบำเพ็ญบุญบารมีสืบต่อให้มากมูนพูนผล และอุทิศกุศลอันเกิดจากกำลังกาย และกำลังใจถึงคุณสามี ตลอดสัตว์ทั่วโลกที่หวังความอนุเคราะห์จากท่านผู้ใจบุญตลอดมา

น้ำตาก็ดี ร่างกายและจิตใจก็ดี จะไม่เป็นประโยชน์อะไรแม้สักนิดจากการร้องไห้และการฆ่าตัวตายตามสามีของคุณ ทั้งคุณและสามีของคุณจะไม่ได้รับประโยชน์จากน้ำตาที่หลั่งออกและร่างกายที่ถูกสังหารด้วยตนเองนี้เลย ทั้งยังจะเป็นบาปกรรมอันหนักแก่คุณเองในฐานะฆ่ามนุษย์คือตัวคุณเข้าอีก สิ่งที่จะพลอยเสียไปตามคุณอีกก็คือ ลูกหลานจะเกิดความเสียใจมากมายเพราะการทำของคุณ แล้วยังจะถือเอาตัวอย่างอันไม่ดีจากคุณไปใช้เป็นเครื่องสังหารตนต่อไปอีก ผลเสียหายจะไม่มีสิ้นสุดลงได้เลย

อนึ่ง คุณผู้ชายของคุณเวลามีชีวิตอยู่ก็ทราบว่าหาทำแต่ความดี ไม่เคยพูดสรรเสริญความตาย และสรรเสริญการฆ่าตัวตายให้คุณฟังมิใช่หรือ เมื่อคุณผู้ชายจากไปแล้วทำไมคุณจึงคิดจะทำอย่างนั้น ข้อนี้ถูกกับความประสงค์ของคุณสามีของคุณละหรือ

ดิฉันซาบซึ้งในธรรมของท่านตอนท้ายนี้มากจนจะเรียนอะไรไม่ถูก คือการทำสื่อสารถึงกันในทางดีเป็นทางสมหวัง ส่วนการทำผิดทางไม่เกิดประโยชน์ ทั้งยังเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ตนและคนอื่นอีกด้วย และตอนท่านให้เก็บน้ำตา และร่างกายจิตใจไว้ทำประโยชน์ตามฐานะของมัน เหล่านี้รู้สึกแทงใจดิฉันจนสะดุ้งไม่รู้ตัว ตอนหลังสุดนี้ก็จริงค่ะ คุณของดิฉันเป็นคนใจบุญจริง ๆ หายากเจ้าพระคุณ ทั้งรักเมียและรักลูกมาก ไม่เคยดุด่าตบตีดิฉันและลูก ๆ เลยนับแต่วันเริ่มแต่งงานมาจนจากไป

การเที่ยวเตร็ดเตร่อันเป็นสาเหตุให้คู่สามีภริยาทะเลาะกันก็ไม่เคยมี ดิฉันจึงไม่เคยคิดวิตกอะไรกับคุณในเรื่องเช่นนี้ อยู่ด้วยกันเป็นผาสุกตลอดมา จนดิฉันนึกภูมิใจว่าตนมีวาสนาดี และพูดอวดเพื่อนว่าได้สามีดีถูกอกถูกใจทุกอย่าง พอคุณจากดิฉันไปจึงรู้สึกตัวว่าเป็นคนแสนอาภัพ การชมเชยความตายและฆ่าตัวตายนั้น คุณไม่เคยพูดอะไรเลย แต่เป็นเพราะดิฉันได้รับความทุกข์ทรมานเหลือทนแล้วก็คิดหาทางออก และเพื่อไปตามคุณด้วยความคิดโง่เขลาของตนต่างหาก ดิฉันยอมผิดทุกประตูไม่มีทางหลีกเลี่ยง ท่านจะว่าอะไรดิฉันยอมรับผิดทุกอย่างเลย

คุณดวงมณีว่าอย่างไร ไม่เห็นพูดอะไรอีก ยังมีข้อข้องใจเกี่ยวกับคุณถนอมใจ และเรื่องของคุณอยู่บ้างหรือเปล่า ถ้ามีก็โปรดพูดได้

ไม่มีค่ะ นอกจากดิฉันมีความภาคภูมิใจกับคุณถนอมใจที่ได้สติกลับเป็นคนคืนมาเยี่ยงมนุษย์ทั้งหลาย และภูมิใจในตัวเองว่าได้บุญมากที่ได้มีโอกาสพาคุณถนอมใจมากราบและฟังธรรมท่าน จนได้ผลเกินคาดหมาย นอกนั้นไม่มีค่ะ

ส่วนคุณถนอมใจมีอะไรบ้างไหม

ไม่มีค่ะ นอกจากดิฉันจะยังไม่สามารถเอาชนะตัวเองได้ทุกข้อตามที่ท่านสั่งสอนเท่านั้น พวกดิฉันขอกราบขอบพระคุณท่านสุดชีวิตจิตใจ และขอบารมีท่านช่วยปกป้องทุกลมหายใจให้ดิฉันมีความปลอดภัยจากกรรมหนักด้วย เจ้าพระคุณ

****

ดิฉันต้องขออภัยท่านและพระสงฆ์สามเณร ที่ท่านปฏิบัติตามธรรมข้อที่ดิฉันสงสัยด้วยค่ะ ถ้าเป็นการไม่บังควร เพราะเป็นความข้องใจมานาน แต่ไม่กล้าจะเรียนถาม เกรงจะเป็นการกระทบกระเทือนวงพระศาสนา ตลอดพระท่านที่ปฏิบัติในข้อธรรมนั้นอยู่แล้ว แต่ที่อดไม่ได้ ก็เพราะมีแง่ที่พอจะผ่อนผันได้บ้าง คือองค์ท่านเองก็เป็นอาจารย์ที่ดิฉันเคารพเลื่อมใสอยู่แล้ว แม้ดิฉันเองท่านก็มีเมตตารับว่าเป็นลูกศิษย์เช่นเดียวกับบรรดาลูกศิษย์ทั่ว ๆ ไป จึงพอมีทางผ่อนหนักเป็นเบาลงได้บ้าง ท่านจะเห็นสมควรประการใด โปรดกรุณาด้วย ถ้าเป็นการไม่สมควร ก็จะได้ระงับความกระหายไว้ แต่จะฟังคำเมตตาอนุญาตจากท่านก่อน ท่านจะเห็นสมควรประการใดหรือไม่คะ

การจะเห็นสมควรอย่างไรหรือไม่นั้น อาจารย์เองก็ยังไม่ทราบต้นสายปลายเหตุว่าข้อข้องใจที่จะเป็นตัวปัญหาออกมาจากคุณนั้น จะเป็นมาในรูปใด ถ้าเกิดเป็นปัญหาคิดอยากมีชู้แฝงสามีขึ้นมา และอยากคิดว่าจ้างคนมาฆ่าสามีให้ตาย จะได้ครองรักกับชู้ที่เป็นสามีคนใหม่ให้สมใจ แล้วมาขอให้อาจารย์อนุญาตทั้งการมีชู้และการฆ่าสามี ถ้าอาจารย์ไม่

อนุญาตก็จะจ้างคนฆ่าอาจารย์ เพราะความเจ็บใจว่ามาขัดขวาง แล้วจะให้อาจารย์อนุญาตและห้ามปรามได้อย่างไร เพราะเป็นปัญหาเรื่องคอขาดบาดตายด้วยกันทั้งสองสามกระทง ดังนั้นอาจารย์จึงยังไม่กล้าอนุญาตและปฏิเสธไปทีเดียว โดยที่ยังไม่ทราบเงื่อนปัญหาจากคุณก่อน ว่าจะมีความหนักหนาไปในทางใดบ้าง

เพียงแต่ฟังการเริ่มต้นปัญหาของคุณเท่านั้นอาจารย์ก็ชักหวาด ๆ อยู่บ้างแล้ว ยิ่งจะเปิดโอกาสปล่อยให้ปัญหาถือดาบถือปืนวิ่งเหยง ๆ ออกมาด้วยแล้ว จะพาชีวิตวิ่งไปหลบซ่อนตัวอยู่ที่ไหนทัน ถึงจะพ้นความตายเพราะปัญหาเพชฌฆาตตามสังหาร เอาอย่างนี้ก่อนดีไหมคุณ คือโปรดแย้มออกมาเพียงนิด ๆ กัน อย่าด่วนเปิดกรงเหล็กออกมาทีเดียว เผื่อเป็นปัญหาเสือโคร่ง หรือปัญหาเพชฌฆาตจะได้รีบหาทางหลบหลีกทัน ไม่แหลกจุณวิจุณไปเสียทีเดียว ที่เรียนเช่นนี้ต้องขออภัยคุณมาก ๆ ด้วย ทั้งนี้เพราะไม่แน่ใจปัญหา และตัวอาจารย์ผู้คอยรับปัญหาว่าจะมาในรูปใด ถ้าพอรับได้ก็ยินดีตอบสนองความต้องการของคุณ ถ้าเผื่อรับไม่ได้เพราะเหลือความสามารถก็จะได้หาทางเอาตัวรอด

ดิฉันละอายท่านเลยหายความอยากถามไปเอง ไม่อยากเรียนถามเสียแล้ว เพราะทำให้ดิฉันละอายและเสียกำลังใจที่แบกหน้ามาเพื่อจะเรียนถาม แต่ตัวกลับเป็นเสือโคร่งและเป็นเพชฌฆาตฆ่าคนโดยไม่เลือกหน้าว่าเป็นสามีหรืออาจารย์เลย

คุณจะละอายอะไรเล่า แม้แต่อาจารย์ผู้กลัวก็ยังไม่เห็นวิ่งหนีไปไหน มิหนำนั่งรอฟังปัญหาของคุณอย่างหิวโหยอยู่ด้วย เพราะเป็นปัญหาที่คิดว่ายังไม่เคยฟังมาก่อน และคาดว่าจะเป็นปัญหาที่แปลกประหลาดอยู่มาก อีกประการหนึ่งก็เป็นปัญหาระหว่างลูกศิษย์กับอาจารย์สนทนากัน ซึ่งไม่น่าจะถือผิดถือถูกกัน ขออภัยคุณรู้สึกจะเป็นคนใจน้อยไปสักนิด สามีคงจะเป็นคนเอาใจยากอยู่บ้างเพราะคุณถือว่าเป็นสหชาติกัน แล้วอาจจะเอาแต่ใจตัวโดยไม่นึกถึงหัวอกเขาบ้าง ทั้งนี้อาจารย์นึกเดาคาดคะเนเอาในขณะที่คุณมาเยี่ยมและถามปัญหาซึ่งคุณพูดว่าเคารพเลื่อมใส แต่พออาจารย์พูดเป็นเชิงเล่นบ้างจริงบ้าง ก็ชักละอาย ๆ แล้วหาทางกลับบ้านไปพาลโกรธให้สามี เพราะไม่กล้าแสดงความโกรธออกมาอย่างเปิดเผยต่อหน้าอาจารย์ จึงรู้สึกเป็นทุกข์แทนสามีของคุณอยู่บ้าง เกรงว่าจะได้รับเคราะห์กรรมแทนอาจารย์ทางบ้าน

ตามปกติดิฉันมิได้เป็นคนใจน้อยที่คอยจะเอาแต่ใจตัวถ่ายเดียว ซึ่งละอายท่านก็เพราะความเสียใจที่ตนได้คิดผิดไปในปัญหาที่จะมาเรียนถาม ประกอบกับอาจารย์ก็เป็นที่เคารพเลื่อมใส เลยทั้งละอาย ทั้งกลัวบาป จึงเรียนท่านตามความจริง ขอท่านโปรดอโหสิให้ดิฉันด้วย ซึ่งเป็นคนโง่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ มาทำให้ท่านลำบากและหวาดกลัวไม่เป็นท่า เจ้าพระคุณ

ถึงกลัวก็กลัวที่มีความสนใจอยากฟังอยู่ด้วย มิได้กลัวเพื่อวิ่งหนีพอจะเป็นความหนักใจ และเป็นทุกข์แก่ตัวและแก่คุณดังที่เข้าใจ ไหนโปรดพูดให้อาจารย์ฟังดูบ้าง ทำไมทั้งลูกศิษย์และอาจารย์จึงละอายและกลัวกันนัก มันเป็นปัญหาอะไรกันแน่ โปรดแย้มออกมาพอหอมปากหอมคอก่อน ถ้าว่าไม่มีทางสู้ ก็จะได้เตรียมตัว

ท่านจะเตรียมตัวเพื่ออะไรคะ

ก็ให้คุณเตรียมถามได้อย่างไรเล่า อาจารย์เตรียมตัวรอฟังอยู่แล้ว

โอ้โฮ พิสดารจนคิดไม่ออกคาดไม่ถึง เป็นอันว่าท่านให้โอกาสแล้วนะคะ ดิฉันคงไม่เป็นบาป หากเรียนถาม ซึ่งอาจมีผิด ๆ ถูก ๆ ออกนอกลู่นอกทางตามภาษาของคนไม่รู้ สิ่งที่จะเรียนถามนั้น คือการฉันของพระธุดงค์ท่าน ส่วนมากท่านฉันอาหารสำรวมในบาตร ไม่ว่าจะเป็นคาวหวาน มีน้ำหรือไม่ ท่านจะนำลงรวมในบาตรหมด ไม่มีเหลือไว้ในถ้วยในจานเพื่อฉันและซดน้ำเป็นพิเศษบ้างเลย ดิฉันมองดูแล้วอดสงสารพระท่านไม่ได้ เพราะเมื่ออาหารคาวหวานต่าง ๆ ซึ่งล้วนมีรสเอร็ดอร่อยไปต่าง ๆ กัน ถูกนำมาเทลงรวมในบาตรลูกเดียวหมด จะหารสอร่อยมาจากไหน ก็จำต้องกลายเป็นอื่นไปหมด คิดแล้วดิฉันนึกสงสารพระท่านจังเลยค่ะท่าน

พระธุดงค์จะฉันแบบพระทั่ว ๆ ไปบ้างไม่ได้หรือ ส่วนการทำความพากเพียรในอิริยาบถท่าต่าง ๆ ก็ทำไปตามแบบพระธุดงค์ตามเคย เฉพาะการฉันขอให้ฉันนอกบาตรหรือฉันกับสำรับ โดยมีถ้วยจานสำหรับใส่อาหารคาวหวาน อาหารชนิดต่าง ๆ จะได้ทรงรสชาติคงเดิม ไม่เสียรสเพราะการคลุกเคล้ากันเสียหมด ดิฉันต้องขอโทษท่านมาก ๆ ที่เรียนอย่างนี้ เพราะความสงสารพระมากค่ะ ท่านจะพออนุโลมดิฉันผู้เป็นโยมได้บ้างไหม หรือตัวดิฉันเองจะกลายเป็นบาปกรรมไปเสีย เพราะมาห้ามพระไม่เข้าเรื่องซึ่งไม่ใช่เรื่องของตัว แต่เป็นเรื่องของพระท่านต่างหาก ไม่ควรไปเกี่ยวข้อง

มีเท่านี้หรือปัญหาที่เปรียบเหมือนฟ้าคำรามจนขวัญหาย ใจไม่อยู่กับตัว เพราะกลัวจะหาที่หลบซ่อนไม่ทัน

มีเท่านี้ค่ะ แต่ท่านต่างหากกลัวไปเอง ทำเอาจนดิฉันซึ่งเป็นเจ้าของปัญหาก็กระดากอายใจร้อนวูบไปหมด เพราะกลัวว่าตัวผิดและเป็นบาปกรรมอีกด้วย แทบตั้งตัวไม่ติด คิดจะไม่เรียนถามกลับบ้านดีกว่า

ถ้ามีเพียงที่ถามมาก็พอจะพิจารณากันไปได้บ้างเท่าที่ควร คุณสงสัยตอนอาหารสำรวมลงในบาตรเท่านั้น หรือมีสงสัยอะไรอีก โปรดพูดได้ไม่ต้องเกรงใจ ส่วนเครื่องปรุงอาหารชนิดต่าง ๆ ที่แม่ครัวนำมาผสมคลุกเคล้ากัน ทำให้เป็นผัดหรือเป็นแกงจนสำเร็จเป็นอาหารชนิดต่าง ๆ ขึ้นมานั้น คุณไม่สงสัยบ้างหรือ

ดิฉันไม่เคยคิดมาบ้างเลยว่าการปรุงอาหารเป็นวิธีคลุกเคล้ากัน จึงไม่สะดุดใจ ส่วนอาหารสำรวมในบาตร ดิฉันเห็นพระธุดงค์ท่านทำและฉัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ดิฉันและใคร ๆ ที่เป็นฆราวาสไม่เคยทำกันมา จึงทำให้เกิดสงสัยและสงสารพระที่ท่านฉันสำรวม เกรงว่าจะไม่มีรสอร่อยเหลืออยู่ในรสอาหารนั่นเลย การฉันก็คงไม่ได้มากเท่าที่ควรพอจะมีกำลังบำเพ็ญภาวนา โดยมากพระธุดงค์ที่ฉันสำรวมรู้สึกจะซูบผอม เพราะอาหารไม่พอกับความต้องการของธาตุ เนื่องจากอาหารไม่มีรสอร่อยพอ ดิฉันต้องขออภัย เดี๋ยวจะหาว่าเป็นคนชอบอุตริ เที่ยวติชมพระว่าอ้วนว่าผอมไม่เข้าเรื่อง สำหรับท่านเป็นอย่างไรบ้าง ฉันมีรสอร่อยและฉันได้มากบ้างหรือเปล่าคะ

ขออย่าให้อาจารย์เรียนตอบเลย ไม่สะดวกต่อการอธิบาย เพราะคำว่าพระธุดงค์ผอมเพราะอาหารสำรวมไม่มีรสนั้น รู้สึกไม่มีเหตุผลที่พอฟังได้เลย ควรยุติ คุณสงสัยตอนไหนเกี่ยวกับฉันของพระธุดงค์ อาจารย์เห็นใจที่คุณหวังดีต่อพระท่าน เพียงแต่ฟังคุณพูดว่า “สงสารพระ” เท่านั้น อาจารย์ก็เกิดสงสารคุณเข้าอีกอย่างไม่คาดฝัน คงจะเป็นเพราะกรรมดีที่คุณสงสารพระกลับตอบสนองคุณ

ดิฉันขอเรียนถามท่านอย่างดื้อ ๆ เอาเลยนะคะ คือพระที่ท่านฉันสำรวมในบาตรท่านมีข้อบังคับให้ฉันละก็ พระในเมืองไทยซึ่งมีจำนวนมากทำไมท่านไม่ถูกบังคับให้ฉันสำรวมด้วยเล่า เพราะหลักธรรมวินัยของพระดิฉันเข้าใจว่าเป็นอันเดียวกัน หรือมีแปลกต่างกันที่ตรงไหนบ้าง โปรดท่านเมตตาอธิบายให้ดิฉันฟังบ้างพอเข้าใจค่ะ

จะว่ามีข้อบังคับก็ถูก จะว่าไม่มีก็ไม่ผิด เพราะหลักธรรมคือ ธุดงค์ ๑๓ ข้อ มีข้อฉันสำรวมในบาตรเป็นต้น ท่านประทานไว้เป็นกลาง ๆ ตามแต่อัธยาศัยของผู้ชอบปฏิบัติในข้อใด หรือไม่ปฏิบัติก็ไม่มีโทษ เพราะไม่ใช่พระวินัย เป็นแต่เพียงไม่ได้รับประโยชน์จากธุดงค์ข้อนั้น ๆ เท่านั้น เพราะฉะนั้นในธุดงค์ทั้ง ๑๓ ข้อนั้น พระท่านจะปฏิบัติหรือไม่จึงไม่มีข้อบังคับ และรังเกียจกันระหว่างผู้ปฏิบัติกับผู้ไม่ปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้พระจะมีจำนวนมากน้อยเพียงไร การฉันจึงเป็นไปตามอัธยาศัย เป็นแต่ไม่ให้ผิดพระวินัยซึ่งเป็นข้อบังคับในการขบฉันเท่านั้น

พระวินัยซึ่งเป็นข้อบังคับในการขบฉันมีอะไรบ้าง และธุดงค์ ๑๓ ข้อ นั่นคืออะไรบ้าง นิมนต์ท่านโปรดเมตตาด้วย ถ้าไม่มีข้อขัดข้องอย่างอื่น

คุณเป็นผู้หญิง แม้จะบวชเป็นภิกษุณีก็ไม่ได้ถือพระวินัยของพระเป็นเครื่องปกครอง แต่มีพระวินัยสำหรับพระภิกษุณีต่างหาก คุณอยากทราบพระวินัยของพระเพื่ออะไรบ้าง อาจารย์ไม่มีโอกาสเรียนได้ในเวลานี้ ถ้าต้องการอยากทราบพระวินัย โปรดดูบุพพสิกขาวรรณนาธุดงค์ ๑๓ ข้อ โปรดดูธรรมวิภาคปริจเฉท ๒ จะพอทราบได้ แม้แต่อาจารย์เองก็ยังไม่สามารถรู้ทั่วถึงพระธรรมวินัย เพียงแต่ธุดงค์ ๑๓ ข้อ อันเป็นหน้าที่ของ

ตนควรจะรู้และปฏิบัติก็ยังจำไม่ค่อยได้ จะอวดเก่งว่าตนปฏิบัติเคร่งครัดได้อย่างไร จึงขอผ่านไป ขืนพูดไปมาก เดี๋ยวเข้าเนื้อปันปี้ไม่มีชิ้นดีแน่

เมื่อไม่รู้พระวินัยและธุดงค์ แล้วพระธุดงค์ท่านจะปฏิบัติให้ถูกต้องได้อย่างไร

สำหรับอาจารย์เองรับรองว่าไม่รู้ทั่วถึง และมีผิดพลาดได้เรื่อย ๆ แม้คนอื่นจะชมเชยว่าดี จึงขอเรียนตามตรง แต่พระธุดงค์อื่น ๆ ท่านอาจรู้ และปฏิบัติให้ถูกต้องได้ เพราะนิสัยวาสนาของคนเราต่างกัน จะให้โง่และฉลาดอย่างเดียวกันย่อมไม่ได้

พระธุดงค์ท่านฉันนอกบาตรเหมือนพระทั่ว ๆ ไปจะได้ไหมคะ โดยมากเห็นแต่ท่านฉันสำรวมในบาตร ซึ่งไม่น่าอร่อยเลย ดิฉันเห็นแล้วสงสารค่ะ

ฉันนอกบาตรก็ได้ถ้าท่านต้องการจะฉัน ไม่มีอะไรขัดข้อง แต่การฉันในบาตรอร่อยหรือไม่นั้น คุณเคยทดลองดูบ้างหรือยัง ทำไมเดาเก่งนักล่ะ ไม่นึกละอายพระที่มีลิ้นเหมือนกันบ้างเลย

จะไปมัวละอายท่านทำไม ดิฉันคิดสงสารท่านมากยิ่งกว่าจะนึกละอาย มองดูแล้วยิ่งสงสารท่านมาก ทั้งคาวทั้งหวานและอะไรต่ออะไรเทลงรวมกันเกลี้ยง จะไปรู้รสอาหารประเภทนั้น ๆ ได้อย่างไรว่ามีรสอร่อยอย่างไรบ้าง ก็คงทั้งเปรี้ยว ทั้งหวาน ทั้งเผ็ด ทั้งเค็ม จนบอกไม่ถูก นั่นแลคือรสที่ท่านได้รับเป็นประจำในเวลาฉันทุก ๆ ครั้ง ดิฉันสงสารท่านจังเลยค่ะ

อาจารย์เห็นใจคุณอย่างเรียนไม่ถูกเหมือนกัน เพราะคำพูดแต่ละประโยคเต็มไปด้วยความสงสารพระ มีเจตนาหวังดีต่อพระจริง ๆ แต่จะให้พระท่านปฏิบัติตามเจตนาของคุณ ท่านก็อยากได้บุญด้วยวิธีนี้ ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสว่ามีอานิสงส์มาก จึงจำเป็นต้องตะเกียกตะกายไปบ้างบางทีเจอบุญ แม้จะไม่อร่อยดังที่โดยมากรับประทานกัน แต่ก็อาจจะไม่เสียรสชาติไปทีเดียว คงจะยังมีเหลือพอประทังชีวิตไปได้บ้างวันหนึ่ง ๆ เพื่อประกอบสมณกิจสืบต่อไปได้

ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่ามีอานิสงส์มากนั้น มีมากเพียงไร ท่านพอจะมีเวลาอธิบายให้ฟังได้บ้างไหมคะ ดิฉันอยากฟัง

แม้จะมีเวลาพอ ก็เข้าใจว่าจะไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควรสำหรับคุณผู้มีความรังเกียจอาหารสำรวมอยู่แล้ว จึงขอผ่านไป กรุณาอย่าให้อธิบาย เพราะจะเป็นการชักชวนแกมบังคับให้ผู้รังเกียจหันมารักชอบในสิ่งที่ตนกำลังทำอยู่ ควรปล่อยให้เป็นไปตามจริตนิสัยของแต่ละบุคคลจะเป็นความเหมาะสมดี

ดิฉันมิได้รังเกียจ แต่อยากให้พระท่านฉันอาหารเป็นอย่าง ๆ โดยไม่ต้องคลุกเคล้ากัน จะได้มีรสอร่อยกลมกลืนดีเท่านั้นเอง โปรดท่านเมตตาเถิดค่ะ บางทีดิฉันอาจมีวาสนาฝังอยู่ในส่วนลึกซึ่งตนยังมองไม่เห็น พอได้ฟังอานิสงส์ของการฉันสำรวมแล้ว จิตอาจ

เปลี่ยนแปลงความรู้สึกที่เคยเป็นมาดั้งเดิมเสียได้ กลายมาเป็นความรักชอบ และเอาอย่างพระธุดงค์ท่านมาใช้เฉพาะตัว และเกิดประโยชน์แก่ตนก็เป็นได้ แม้ดิฉันทำตามไม่ได้ ท่านผู้มีเมตตาโปรดสัตว์ก็ไม่เสียประโยชน์ ยังจะได้ขึ้นสวรรค์ เพราะให้ธรรมเป็นทานแก่คนโง่เช่นดิฉัน โปรดเถอะค่ะ เรื่องอานิสงส์ของการรับประทานอาหารสำรวม ดิฉันไม่เคยฟังมาก่อนเลยค่ะ

ถ้าอาจารย์พอมีทางขึ้นสวรรค์ได้บ้างก็ขอความกรุณาคุณพาไปขึ้นชั้นอื่น ๆ เถิด โปรดอย่าพาไปขึ้นสวรรค์ชั้นให้ทานธรรมเกี่ยวกับอาหารสำรวมเลย เพราะเป็นการแสดงยาก รู้สึกลำบากสำหรับอาจารย์ และฆราวาสเช่นคุณผู้มีคุณค่าในทางโลกจะทนฟังได้ การขึ้นสวรรค์ชั้นนี้ก็ยากสำหรับอาจารย์ผู้ไม่สามารถแสดงธรรมเป็นทานแก่คุณได้ จึงขอให้พาไปสวรรค์ชั้นอื่น ๆ ซึ่งอาจง่ายและสะดวกใจกว่า ถ้าสวรรค์ชั้นอื่น ๆ ยังมีทางสะดวกกว่าชั้นนี้บ้าง ก็ขอได้โปรดพาอาจารย์ไปชั้นนั้นเถิด ขออย่าได้ชักชวนไปเฉพาะสวรรค์ชั้นนั้นนักหนาเลย อาจารย์ไม่ค่อยสบายใจ เกรงว่าจะลำบาก เหมือนชักชวนนักเลงสุรา นักเลงการพนัน และคนที่เห็นธรรมเป็นข้าศึก เข้าวัดฟังธรรมจำศีลฉะนั้น

ทำไมจะต้องลำบากลำบนถึงขนาดนั้นเล่าท่าน ถ้าไม่ใช่เป็นทางออกของท่านผู้ไม่ประสงค์เมตตาโปรดดิฉันผู้เป็นโยมเท่านั้น ก็ไม่เห็นจะมีอะไรลำบาก นี่เข้าใจว่าเป็นอุบายวิธีหาทางออกของท่านอย่างแยบยลมากกว่าอย่างอื่น โยมต้องขออภัยท่านมาก ๆ ที่มาเซ้าซี้ไม่เข้าเรื่อง

อาจารย์จะมีความฉลาดแยบยลมาจากไหน พอจะมีทางเอาตัวรอดจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้ เท่าที่เรียนคุณก็เพราะความจนมุมซึ่งไม่สามารถอธิบายได้เท่านั้น อาจารย์ขอปรึกษาอย่างนี้ คุณจะเห็นดีด้วยไหม

ท่านจะปรึกษาอะไร นิมนต์ค่ะ ตามแต่ท่านสะดวกดิฉันยินดี

คือการอธิบายธุดงค์เกี่ยวกับอาหารสำรวมเป็นการลำบากแก่ผู้แสดง คล้ายกับไม่รู้จักสถานที่ กาล บุคคลที่ควรแสดง เพราะโดยมากธุดงค์เป็นเรื่องของพระ อีกประการหนึ่ง คำถามคำตอบระหว่างคุณกับอาจารย์สนทนากัน อาจจะถูกนำออกตีพิมพ์เป็นเล่มและแจกจ่ายไปในที่ต่าง ๆ และท่านสุภาพชนหลายชั้นอ่านอาจไม่เหมาะสมกับท่านผู้อ่านชั้นนั้น ๆ ก็ได้ นี่เป็นข้อเรียนปรึกษา คุณจะเห็นด้วยและยินดีให้อาจารย์ผ่านไปได้ไหม

ก่อนที่จะเห็นด้วยและผ่านไป ดิฉันขอเรียนถามท่านบ้างว่า คำสนทนากันนี้ หากได้พิมพ์แจกจ่ายออกไปในที่ต่าง ๆ ตลอดพระเณรที่มีวัยและความรู้สึกต่าง ๆ กัน จะมีทางเสียหายไหม แม้จะไม่ได้รับประโยชน์สำหรับผู้อ่านหนังสือนี้ เพราะเราไม่ได้เจาะจงว่าต้องแจกให้เพศนั้น ไม่แจกให้เพศนี้ หรือท่านมีเจตนาเจาะจงไว้ด้วยหรือ

เฉพาะผู้ถามและผู้ตอบ เท่าที่ผ่านมานี้ ก็ยังไม่ปรากฏว่ามีอะไรเสียหาย ถ้าตนไม่ทำความเสียหายแก่ตนทั้งที่ไม่ได้ถามและตอบปัญหาต่างหาก สำหรับการแจกจ่ายเพื่อท่านผู้ประสงค์จะอ่านนั้น เข้าใจว่าจะไม่มีทางเสียหาย ถ้าท่านผู้อ่านไม่ตีความหมายไปเป็นอื่นจากความมุ่งหมายของธรรมซึ่งอาจมีได้ พระเณรท่านก็อ่านได้เมื่อท่านประสงค์จะอ่าน และอาจได้รับประโยชน์สำหรับผู้ใคร่ต่อธุดงค์ข้อนี้ อาจารย์ก็ไม่ได้คิดว่ามีเจตนาเจาะจงต่อใคร ๆ ทั้งนั้น เพราะคนเรามุ่งความสุขความเย็นใจด้วยกันทั่วโลกซึ่งเป็นจุดหมายของธรรมอยู่แล้ว

ถ้าเช่นนั้นท่านก็ควรแสดง ตัวดิฉันเองก็จะได้ฟังและอาจได้รับประโยชน์บ้าง ท่านผู้อื่นเช่น พระเณร ท่านที่ยังไม่เข้าใจมากพอ ก็จะได้เข้าใจและเป็นประโยชน์แก่ท่านด้วย แก่อุบาสกอุบาสิกาที่เป็นชาวพุทธด้วย เท่าที่ฟังดูแล้วไม่ปรากฏว่ามีข้อใดจะทำให้เกิดความเสียหาย นี่เรียนตามความรู้สึกของดิฉันซึ่งเป็นฆราวาสญาติโยม

การรับประทานอาหารดังที่พระท่านฉันสำรวมในบาตร นั่นโลกไม่ค่อยนิยมทำกัน อาจจะถือเป็นของต่ำและน่าเกลียดหรืออย่างไรก็ทราบไม่ได้ ส่วนด้านธรรม ท่านสอนตามความจริงและให้รู้เห็นตามความจริงเป็นสำคัญกว่าอื่น ดังนั้นการฉันสำรวมในบาตรจึงเป็นวิธีที่จะให้ความรู้จริงจากอาหารได้หลายทาง สำหรับผู้สนใจใคร่ต่อการพิจารณา เพราะอาหารที่ส่วนมากแม่ครัวชอบปรุงผสมกับสิ่งต่าง ๆ หลายชนิดด้วยกัน เช่น แกง เป็นต้น เว้นอาหารชนิดผู้ต้องการรับประทานโดยเฉพาะ ไม่ประสงค์จะปรุงกับสิ่งอื่นใด เช่น ปิ้งปลา ปิ้งไก่ เป็นต้น แม้เช่นนั้นก็อดจิ้มกับน้ำพริกหรือน้ำปลาที่เรียกว่าผสมไม่ได้อยู่นั่นเอง

ส่วนอาหารชนิดต่าง ๆ ที่แม่ครัวปรุงให้ดีด้วยฝีมือประณีตนั้น ล้วนเป็นอาหารที่ได้รับการผสมมาแล้วทั้งนั้น เป็นแต่ไม่สนใจคิดและปักใจลงไปทำความสำคัญว่าน่ารับประทานหรือไม่เท่านั้น ความจริงแล้วมันเป็นเรื่องผสม หรือสำรวมอยู่โดยดี ในอาหารแทบทุกชนิดไม่มีทางหลีกเลี่ยงสำหรับมวลมนุษย์เรา เพราะต้องการจากส่วนผสมของอาหารด้วยกันแทบทุกราย นอกจากแม่ครัวปรุงมาแล้ว ยังมีรายการพิเศษแอบแฝงเข้ามาอยู่ข้าง ๆ โต๊ะ หรือข้างที่เป็นที่รับประทานอีกด้วย เช่นน้ำปลาหรืออะไรต่ออะไรมากมายตั้งเรียงรายกันอยู่ รอบ ๆ ข้าง จนรับประทานเสร็จไปในครั้งหนึ่ง ๆ

เมื่อคิดดูให้ดีแล้วมนุษย์ชอบยุ่งอยู่มาก ยุ่งแบบไม่คิดแก้ไขในสิ่งที่ควรแก้ไข แต่กลับคิดเพิ่มภาระให้หนักแก่ตัวขึ้นทุกระยะ แล้วก็บ่นกันไม่มีวันเบื่อ บ่นกันทุกแห่งหน ตำบลหมู่บ้านโดยไม่นึกรำคาญ พูดแบบพระแล้วควรจะยุ่งในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ และความสงบสุขแก่ตนและส่วนรวม แต่ถ้าพูดตามปากและลิ้น ตามความอยากของกิเลสตัณหาละก็ เป็นความยุ่งไม่มีวันจบสิ้นลงได้ คุณจะขอให้อาจารย์อธิบายอะไรไปมากมายเดี๋ยวคุณจะเบื่อเสียเองมากกว่า จะถือเอาประโยชน์จากเรื่องของพระ มีการฉันสำรวมเป็น

ต้น ก่อนที่ท่านผู้อื่นจะได้อ่านได้ฟังและเบื่อไปตาม ๆ กัน คุณก็ชักจะเบื่อก่อนใคร ๆ เสียแล้ว

จะเบื่อหรือไม่ก็ตาม แต่ดิฉันขอฟังให้จบเรื่องอาหารสำรวม นิมนต์ท่านอย่าด่วนจบเสียเองก่อนที่ดิฉันจะเบื่อ และธรรมจะพาให้จบ ได้ยินแต่ท่านพูดเรื่องแม่ครัวปรุงอาหารต่าง ๆ ว่าเป็นการผสมสำรวม ส่วนการสำรวมในบาตรท่านยังไม่เห็นพูดถึงเลย คอยแต่จะกลบเกลื่อนไปเสียเรื่อย ผู้ฟังก็อยากจะพลอยหมดหวังไปด้วย

การสำรวมในบาตรก็เป็นวิธีปรุงอาหารแบบหนึ่งของพระธุดงค์ ที่ท่านปรุงสำหรับท่านเอง ไม่เกี่ยวกับส่วนรวม และเป็นวิธีฉันอีกแบบหนึ่งของท่านเช่นเดียวกัน ผลที่ได้รับก็เท่ากันกับแบบอื่น ๆ คือมีรสและพอกับความต้องการของธาตุขันธ์ เช่นเดียวกับวิธีรับประทานทั่ว ๆ ไป ไม่ผิดแปลกกันที่ตรงไหน ที่จะให้เกิดความสงสัยและไต่ถามให้ยุ่งไปไม่มีเวลาจบสิ้นลงได้

แล้วมีรสอร่อยบ้างไหมคะ ฉันแบบสำรวมกันหมดทั้งหวานทั้งคาวเช่นนั้น มิหนำยังระคนคาวหวานเข้าด้วยกันหมดมิใช่หรือคะ โอ้โฮ แย่ พระท่านแย่ จะหารสและความสุขในอาหารมาจากไหนกันท่าน

ตามหลักธรรมอันเป็นทางถอดถอนกิเลสเครื่องกังวลแล้ว ท่านสอนไม่ให้ติดในรูป รส เสียง กลิ่น เครื่องสัมผัสถูกต้อง และอารมณ์เครื่องยั่วยวน ผู้ต้องการถอดถอนเครื่องกังวลใจจากสิ่งเหล่านี้ ก็ควรสำนึกตนบ้าง ไม่ควรปล่อยให้รสอันเกิดจากสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาเข้าครอบงำจิตจนหาทางออกไม่ได้ ซึ่งเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง ฉะนั้น การฉันสำรวมจึงเป็นอุบายวิธีที่ดีวิธีหนึ่ง ที่จะทำให้จิตเห็นโทษในอาหารเท่าที่ควรจะเป็นได้ ไม่เพลิดเพลินในรสจนเกินไป จนกลายเป็นเรื่องลืมตน เพราะการพิจารณาอาหารหลายชนิดที่ผสมอยู่ในที่แห่งเดียวกัน ย่อมจะทำจิตให้รู้หลักความจริงที่แฝงอยู่ในส่วนลึกของอาหารได้ดี

ก่อนฉันหรือกำลังฉันท่านสอนให้พิจารณาโดยแยบคายทุก ๆ ครั้ง เพื่อเห็นความปฏิกูลในส่วนผสมของอาหารทั้งที่มีรสและกลิ่นดีอยู่ การพิจารณาไม่มีประมาณกว้างหรือแคบตามแต่ถนัดใจ ตามปกตินับแต่เครื่องปรุงเริ่มผสมกันจนสำเร็จรูปออกมาเป็นอาหารชนิดต่าง ๆ รวมเข้ามาในชาม ในจาน ในบาตร รวมเข้ามาถึงมุขทวารผสมกับของไม่สะอาดในอวัยวะ ผ่านเข้าไปอวัยวะภายในค้างอยู่ราวราตรี แล้วผ่านออกโดยมีการเปลี่ยนแปลงตัวมันเองไปทุกระยะ ใจที่ไม่เห่อตามรสต่าง ๆ ย่อมมีทางพิจารณาให้เห็นความจริงได้ทุกระยะจากอาหารหรือจากสิ่งทั่ว ๆ ไป ทั้งที่โลกสมมุติว่าดี และตำหนิว่าชั่ว วางตนกับสิ่งที่มาเกี่ยวข้องได้อย่างสม่ำเสมอ นี่เรียนเพียงสังเขป ถ้ามากไปก็เกรงคุณผู้นั่งฟังจะเบื่อและเข็ด

ไม่อยากมาวัดเพื่อบำเพ็ญทานศีลฟังธรรม ก็จะขาดความดีไป ทั้งพระเณรก็จะบ่นคิดถึง วัดวาศาสนาก็จะพลอยเสื่อมโทรมไปด้วย

ท่านก็นำธรรมมาสอนตามความเป็นจริง ดิฉันก็ตั้งใจฟังด้วยความเคารพในธรรม เพื่ออยากทราบความจริงตามที่ท่านสั่งสอน เหตุไรจะไปเบื่อวัดวาศาสนาจนถึงกับทำตนให้ขาดจากความดี โดยไม่ไปวัดฟังธรรมจำศีลบำเพ็ญภาวนา ถ้าดิฉันจะเป็นคนอาภัพ ไม่เป็นที่ไว้ใจเชื่อถือในทางศาสนาได้ เกรงจะเป็นภัยต่อธรรมของพระพุทธเจ้า ก็ควรชักสะพานและตัดออกจากบัญชี ไม่สั่งสอนต่อไปอีก จะเป็นความปลอดภัยแก่วงพระศาสนาได้ดี

โอ้โฮ ถ้าอาจารย์จะเป็นคนใจดำน้ำขุ่นถึงขนาดชักสะพานตัดคุณผู้เป็นลูกศิษย์ที่แสนดีหายากออกจากบัญชีแล้ว ก็น่ากลัวจะไปเล่นงานกับเทวทัตในเมืองผี ทำเอาขุมนรกแตกแบบไม่มีใครกล้าเสี่ยงชีวิตเข้าไปตัดสินได้แน่ แต่ไม่เคยคิดว่าเรื่องเพียงระหว่างลูกศิษย์กับอาจารย์สนทนาธรรมกันเพื่อสารประโยชน์ต่อกัน จะเป็นไปได้ถึงขนาดชักสะพานและตัดขาดจากบัญชี และยอมไปเป็นข้าศึกกับผีผู้หมดความหมายซึ่งอยู่ใต้ดินเช่นนั้น เท่าที่เรียนแล้วเรียนเล่า ไม่อยากอธิบายธรรมเกี่ยวกับอาหารสำรวมก็ด้วยคิดว่า ธรรมแม้อยู่ในโลกและบุคคลเดียวกัน ก็มีความต่างกันอยู่โดยหลักธรรมชาติของธรรม เช่นเดียวกับผู้หญิงกับผู้ชายอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน แต่โลกก็เห็นว่าต่างกันฉะนั้น

ผู้ปฏิบัติธรรมระหว่างพระกับฆราวาส ก็อาจมีความรู้สึกในแง่หนักเบาในธรรมต่างกัน อันเป็นสาเหตุให้การปฏิบัติต่างกัน การแสดงธรรมจึงควรพิจารณาถึงความเหมาะสมกับกาล สถานที่ และบุคคล ที่เป็นคู่ควรแก่ธรรมประเภทนั้น ๆ ยิ่งมาถูกคนไม่ฉลาดเช่นอาจารย์นี้ด้วยแล้ว เวลาแสดงไปแทนที่จะเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้ฟัง แต่กลับเป็นการสร้างความไม่เหมาะสมให้แก่หมู่ชน และวงพระศาสนาเข้าอีก ก็เท่ากับตั้งตนเป็นข้าศึกต่อหมู่ชนและพระศาสนาโดยไม่รู้สึกตัว ฉะนั้นความไม่แน่ใจในความรู้ความฉลาดของตนจึงทำให้ผู้อื่นเสียประโยชน์ และไม่สบายใจไปด้วย อาจารย์ต้องขออภัยมาก ๆ ด้วยที่เรียนคุณแบบตรงไปตรงมาตามนิสัยจนเกินไป

ขอบพระคุณท่านที่ไม่ถือสาคนอย่างดิฉัน มิหนำยังกลับมาขออภัยเสียอีก เท่าที่เรียนเรื่องตัดออกจากบัญชีและชักสะพานนั้น ก็เรียนด้วยความเคารพและสนิทสนมในใจต่างหาก มิได้มีเจตจำนงจะให้ท่านตัดออก นับว่าเป็นบุญอย่างยิ่งแล้วที่ได้มาเป็นลูกศิษย์ให้ท่านได้ว่ากล่าวสั่งสอน แม้ท่านจะดุด่าว่ากล่าวอย่างไรดิฉันเป็นที่ยอมรับด้วยความยินดี ไม่ขัดขืน เพราะธรรมดาลูกศิษย์กับครูอาจารย์ก็จำต้องมีหนักบ้าง เบาบ้างตามควรแก่เหตุการณ์ เช่นเดียวกับพ่อ แม่ กับลูก ที่ท่านขอผ่านไป ไม่อยากแสดงธรรมของพระโดยเฉพาะให้ฆราวาสฟังทั่ว ๆ ไปนั้นดิฉันเข้าใจ ถ้าไม่ขัดข้องนัก พอฆราวาสอย่างดิฉันฟังด้วยได้ก็อยากขอวิงวอนท่านเมตตาบ้าง หากเป็นการไม่สะดวกและสมควรแล้วก็ไม่ขอ

รบกวน ส่วนอาหารประเภทสำรวมจะเหมือนพระหรือไม่ก็ตาม ฆราวาสจะพอมีทางนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ตนและครอบครัวได้บ้างไหมคะ ถ้าพอมีได้ก็โปรดเมตตานับว่าเอาบุญ เจ้าพระคุณ

การทำให้เกิดประโยชน์ แทบทุกสิ่งมีทางเป็นได้ จะทำให้เกิดความเสียหายก็ได้ขึ้นอยู่กับผู้จะพาให้เป็นไป ตามปกติอาหารเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงร่างกายมนุษย์และสัตว์ให้เป็นอยู่ มิได้เป็นยาพิษที่จะคอยสังหารชีวิตให้ฉิบหาย ที่เป็นความเสียหายนั้น เข้าใจว่าเพราะไม่มีมัตตัญญุตา ความรู้จักประมาณในอาหาร อาหารจึงกลายเป็นเครื่องเผาผลาญทรัพย์สินเงินทองให้ฉิบหายป่นปี้ มีเท่าไรไม่พอกินพอใช้ เพราะการบริโภคด้วยอำนาจของตัณหา คือความทะเยอทะยานเป็นผู้นำ ผู้เดินตามตัณหา ความล้นฝั่งคือเรา จึงพลอยได้รับเคราะห์กรรม และตามใช้หนี้ที่ตัณหาไปเที่ยวก่อไว้ไม่มีวันจบสิ้นลงได้ นับแต่ต้นจนวันอวสานแห่งชีวิต ก็หาใช้หนี้ยังไม่พอ

ผู้เกิดสุดท้ายภายหลังเห็นผู้ใหญ่พาทำก็เอาอย่างและทำตามผู้ใหญ่ ยิ่งกว่านั้นก็แซงหน้าผู้ใหญ่แบบไม่มียับยั้งชั่งตัวว่าอยู่ในฐานะเช่นไร สมควรแก่ภาวะของตัวหรือไม่ ผลก็คือความทุกข์ร้อน ต้องตามใช้หนี้ตัณหาสืบต่อกันไปอีกเหมือนลูกโซ่ เป็นในทำนองนี้ตลอดไป ที่เรียกว่าเหตุสืบต่อเหตุ ผลสืบต่อผล คือความไม่รู้จักยับยั้งตัวต่อสิ่งเกี่ยวข้องเป็นตัวเหตุ แลถ่ายทอดต่อแขนงกันไป ความทุกข์เดือดร้อนเพราะรายรับไม่พอกับรายจ่ายเป็นตัวผล ทำให้หมุนตัวเป็นกงจักรตาม ๆ กันไป ตลอดลูกเต้าหลานเหลนไม่มีประมาณ เนื่องจากความร้อนอันเกิดจากตัณหา ไม่มีเมืองพอดีฉุดลากไปไม่มีลดละ

ฉะนั้นพระพุทธเจ้าผู้มีพระเมตตาต่อสัตว์โลก จึงประทานธรรมไว้เพื่อเป็นทำนบกั้นความล้นฝั่งของตัณหา ให้โลกได้มีความสุขอันเกิดแต่ความรู้จักประมาณ คือความพอดีในการจ่ายการกิน การใช้บ้าง ทรัพย์สินจะไม่มีช่องรั่วไหลไปเสียท่าเดียว มิฉะนั้น ทั้งคนโง่คนฉลาด คนมั่งมีดีชั่ว จะพากันจมอยู่ในกองทุกข์ คือความไม่พอกินพอใช้ตาม ๆ กันหมด ไม่มีผู้จะพบเห็นความสุขอันเกิดจากความรู้จักประมาณในการจ่ายทรัพย์บ้างเลย การที่พระท่านฉันอาหารสำรวมจึงเป็นวิธีบั่นทอน และตัดความหลงในรสอาหารลงได้ทางหนึ่ง ไม่ปล่อยใจให้วิ่งตามรสนิยมจนเกินไป

เพราะนักบวชเป็นเพศที่ควรพิจารณาไตร่ตรองในทุกสิ่งที่มาเกี่ยวข้องกับตน ไม่พึงหลงงมงายไปตามอย่างง่ายดาย ทั้งภายในภายนอก ตลอดปัจจัยเครื่องอาศัยประจำเพศของตน ควรพิจารณาแล้วนุ่งห่มสบง จีวร ไม่ทำความติด หรือรังเกียจต่อสิ่งที่ตนอาศัยทุกชนิด ซึ่งเห็นว่าควรแก่เพศ และฐานะของมนุษย์ผู้มีใจฉลาดรักษาตน บริโภคใช้สอยเพื่อบำบัดรักษาธาตุขันธ์ให้เป็นไปโดยสม่ำเสมอ ไม่คิดสั่งสมตัณหาคือไฟขึ้นรังควานตนจากอาหารเครื่องใช้ที่อาศัยประจำวัน คนเราหากใช้ความไตร่ตรองพอประมาณแล้ว แม้จะ

ประกอบการงานใดก็มีทางอำนวยประโยชน์ให้เท่าที่ควร ไม่เกิดผลสะท้อนย้อนมาก่อความทุกข์ให้ตนและผู้เกี่ยวข้องอื่น ดังที่ทราบ ๆ กันอยู่ตลอดมา

ฉะนั้นในธุดงค์ ๑๓ ข้อ มีการฉันสำรวมเป็นต้น จึงไม่ใช่เรื่องของธรรมเล็กน้อยสำหรับหมู่ชน ซึ่งจะมองข้ามไปโดยมิได้คิดว่าจะแยกแยะมาเป็นประโยชน์แก่ตนบ้าง ความจริงก็คือกองมหาสมบัตินั่นแล ที่ทำคนให้เสียจนหาทางยับยั้งตนไม่ได้ เพราะเห็นความอยากเป็นของจำเป็น และมีค่ายิ่งกว่าตัวซึ่งเป็นที่สถิตของธรรม ธรรมคือความรู้จักประมาณแก่ตัว เป็นต้น จึงหาที่แทรกลงไม่ได้ และกลายเป็นคนใจลอยไปตลอดกาล อบายมุขคือความโศกเศร้าเหงาหงอย จึงย้ายครอบครัวมาตั้งบ้านเรือนอยู่บนร่างกาย และจิตใจของผู้นั้นอย่างปักลึก ไม่มีวันกำหนดว่าจะโยกย้ายไปที่ไหนอีก นี่คือโทษของความสุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือย เห็นรายจ่ายจำเป็นกว่ารายรับ จึงมิใช่ของดีพอที่จะนอนใจ ไม่คิดหาทางแก้ไข

เท่าที่อธิบายมาผู้มุ่งประโยชน์ก็พอจะแยกแยะไปทำประโยชน์แก่ตนได้ ผู้ไม่สนใจแม้จะยกพระไตรปิฎกไปตั้งไว้บนบ่า ก็คงสลัดทิ้งโดยไม่ยอมคิดให้เสียเวลาว่า “อะไรตกลงบนบ่า” ดังนี้ คุณจะให้อาจารย์อธิบายอะไรให้ฟังอีกเรื่องธุดงค์ ๑๓ ข้อ แม้พระพุทธเจ้าประทานไว้เพื่อพระก็ตาม แต่เราเป็นฆราวาสถ้าสนใจใคร่ประโยชน์จากธรรมเหล่านั้น ก็มีทางจะคัดเลือกถือเอาประโยชน์ได้เท่าที่ควรแก่เพศของตน จึงขอยุติเรื่องธุดงค์ไว้เพียงนี้ หรือคุณยังมีข้อข้องใจอะไรอีก ถ้าไม่จำเป็นก็โปรดไว้โอกาสต่อไป วันใหม่ เดือนใหม่ ปีใหม่ยังมี โปรดมาใหม่

ดิฉันต้องกราบขออภัยท่านมาก ๆ ที่มารบกวนเวลาท่านเสียนาน รู้สึกท่านจะเหนื่อยแย่ วันนี้ตอนดิฉันกลับไปบ้านแล้ว ได้โอกาสจะเลยไปกราบพระท่าน ขอยืมหนังสือธรรมวิภาคปริจเฉท ๒ มาค้นดูธุดงค์ ๑๓ ข้อ ถ้าไม่เข้าใจจะมากราบรบกวนท่านให้ช่วยอธิบายให้ฟังใหม่ ดิฉันขอกราบขอบพระคุณท่าน

****

ผมมากราบและเรียนถามข้อข้องใจท่านบ้างเล็กน้อย หากไม่ขัดต่อหลักศาสนาและเป็นการรบกวนจนเกินไป คือนับแต่วันผมรู้จักเดียงสามา ผู้ใหญ่มีพ่อแม่เป็นต้น ชอบพูดเสมอว่า อย่าพากันฝึกหัดลักเล็กขโมยน้อย ทำชั่วทุจริตต่าง ๆ ตลอดจนโกหกพกลม ต้มตุ๋นคนอื่นให้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย เพราะเมื่อเขาจับได้แล้วเขาเฆี่ยนตีและจับใส่คุกตะราง มากไปกว่านั้น เวลาตายแล้วไปตกนรกเป็นขุม ๆ ตามแต่โทษหนักที่ตนทำไว้ และจงประพฤติตัวดีมีศีลธรรมประจำตน เวลาอยู่ในโลกมนุษย์ใจก็สบาย ไม่เป็นทุกข์เดือดร้อน

เวลาตายไปก็ขึ้นสวรรค์เสวยสุขอันเป็นผลดีที่ตนทำไว้แล้วในเมืองมนุษย์ ดังนี้ ทีนี้ตามหลักพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าสอนไว้นั้น นรกสวรรค์มีจริงไหม เฉพาะความเห็นของท่านว่ามีจริงไหม ท่าน

เรื่องทำนองนี้มีผู้มาถามเสมอ อาจารย์เองก็แปลกใจ เพราะผู้จะถามหาตนอันเป็นต้นเหตุของนรกสวรรค์นั้นไม่ค่อยมี

ตนก็พอมองเห็นอยู่แล้วท่าน ตลอดความสูง ต่ำ ดำ ขาว อ้วนดีพีผอม ส่วนนรกสวรรค์นั้นไม่ทราบว่าจะไปเจอเอาท่าไหนกันถึงจะปรับตัวทัน เฉพาะอย่างยิ่งนรก ฟังแล้วน่ากลัวมาก ทั้งไม่ทราบว่าอยู่แห่งหนตำบลใด มีลักษณะอย่างไร ใหญ่ เล็ก ลึก ตื้น กว้าง แคบเพียงไร และมีกี่ขุมด้วยกัน ซึ่งพอจะหลบหลีกได้ ไม่โดนเอาอย่างจัง ๆ เวลาตายไปแล้ว จึงต้องรีบเรียนถามท่านผู้รู้ก่อนพอจะปฏิบัติต่อนรกได้บ้าง ส่วนสวรรค์พอได้ยินก็ชอบใจอยู่แล้ว ทั้ง ๆ ที่ไม่ทราบว่าอยู่ที่ไหนอีกเหมือนกัน ทั้งที่น่ากลัวและน่าชอบใจนี้ตั้งอยู่อย่างไรและที่ไหนกันแน่ ถ้ามีจริง ถ้าไม่มีก็จะนำมาโกหกกันหาประโยชน์อะไร เพราะโลกนี้เต็มไปด้วยความโกหกพกลมอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องหามาเพิ่มเติมเพื่อให้เกลื่อนโลกไปเปล่า ๆ คนดีมีศีลธรรมจะหาทางเดินไปไม่ได้ เพราะเต็มไปด้วยสิ่งสกปรกรกรุงรังเหล่านี้เหลือประมาณ

คำว่า ตน ตามหลักธรรมที่ฟังเข้าใจกันทั่ว ๆ ไปนั้น หมายถึงร่างกายจิตใจซึ่งประชุมกันอยู่ที่เรียกว่าคน เช่น คุณหรืออาจารย์ ซึ่งออกมาจากคนที่มีชีวิตอยู่ มิได้หมายเอาเพียงร่างกายซึ่งเป็นเครื่องเชิดของใจเท่านั้น แต่หมายถึงใจผู้สั่งงานด้วย ถึงเรียกว่าตน ถ้าจะพูดให้ถูกกับตัวการผู้รับผิดชอบในงานและผลของงานที่กายวาจาทำขึ้นจริง ๆ ก็ต้องหมายถึงใจโดยตรง ใจนี้แลคือตัวการของคนทั้งคน คำว่าถามหาตน จึงหมายถึงการสังเกตสอดรู้ใจ และความเคลื่อนไหวของใจที่จะสั่งงานออกมาทางกายวาจาด้วย โดยมากไม่ได้สังเกตความเคลื่อนไหวผิด ถูก ดี ชั่วของตนว่าเป็นไปในทางใด ซึ่งจะให้เกิดสุขหรือทุกข์ขึ้นมาที่ตน คือใจ มิได้หมายเอาเพียงร่างกายดังที่เข้าใจกัน

ส่วนนรกจะมีกี่หลุมและใหญ่ เล็ก ลึก ตื้น กว้าง แคบเพียงไร และอยู่ที่ไหนนั้นไม่น่าวิตกมากไปกว่ากาย วาจา ใจของเราซึ่งคอยจะโดดโน้นโดดนี่ผิด ๆ พลาด ๆ อยู่ประจำตน อันเป็นเหตุให้โดดไปโดนขุมนรก คือความทุกข์ร้อนได้ทุกระยะแม้ในแดนมนุษย์เรานี้เอง เพราะคำว่านรกนั้น ก่อนอื่นต้องหมายเอาความทุกข์ร้อนที่กายกับใจได้รับ เห็นประจักษ์กับตนอยู่เสมอแทบไม่เว้นแต่ละเวลาก่อน คนที่มีความทุกข์ร้อนเพราะการทำผิดของตน ย่อมมีทางเสวยทุกข์ได้ทั้งขณะที่ทำไปเป็นลำดับในแดนมนุษย์ที่เรียกว่า เจอขุมนรกทั้งเป็น และได้รับทุกข์เป็นวิบากประจำตนอยู่เช่นนี้ เมื่อตายไปเขาจะได้สุขสมบัติอันพึงพอใจมาจากไหน เขาก็คือคนเจ้าทุกข์อยู่นั่นเองในโลกทั้งสอง คือโลกนี้และโลกหน้า

ฉะนั้น จึงควรสังเกตดูการเคลื่อนไหวแห่งความประพฤติดีชั่วทางกาย วาจา ใจ ของตนในปัจจุบันไปเป็นวัน ๆ ดีกว่าจะไปมองหานรกสวรรค์ของความฝัน ซึ่งมักเป็นเรื่องเหลวไหลมากกว่าจะเป็นความจริงพอยึดเป็นหลักได้ ส่วนมากผู้ที่เกิดความสงสัยในนรกสวรรค์ เป็นสาเหตุสืบเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ในทางสุขภาพ อาจมีความทุกข์กายทุกข์ใจเรื้อรังมาเป็นประจำ จึงทำให้ใจเกิดความระส่ำระสาย อยู่ไม่เป็นสุข คิดอยากย้ายภพย้ายภูมิด้วยความสำคัญว่า ที่นั้นจะดีที่โน้นจะสบายหายกังวล ไม่มีทุกข์บีบคั้นอยู่ตลอดเวลาดังที่เป็นอยู่นี้ จึงทำให้คิดสงสัยไปในเรื่องภพเรื่องชาติ และนรกสวรรค์มีจริงหรือไม่มียุ่งไปหมด ซึ่งล้วนแต่เป็นเรื่องคิดเพื่อก่อไฟเผาตัวเปล่า ๆ โดยไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย

ความคิดไปร้อยแปดพันประการนั้นแล ทำให้ไม่แน่ใจทั้งความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งความเป็นไปในอนาคต คือภพหน้าว่าจะเป็นไปในรูปใด ความสงสัยไม่แน่ใจครั้งนี้เหมือนคนที่มีสมบัติน้อยไม่พอกินพอใช้ในครอบครัว การอาชีพไม่สะดวก ทางไหลมาแห่งทรัพย์สมบัติก็ไม่มีเพื่อปัจจุบันและอนาคตคือวันข้างหน้า เพียงจะหารับประทานไปวันหนึ่ง ๆ ก็ขาด ๆ เขิน ๆ และฝืดเคืองเต็มทีอยู่แล้ว จึงคิดอยากย้ายบ้านเรือนสถานที่อยู่เพื่อหาความสมบูรณ์พูนสุขในสถานที่อื่นในอนาคตสืบไป คนเราถ้ามีความเป็นอยู่ใช้สอยสะดวกโดยประการทั้งปวงแล้ว ก็ไม่จำเป็นจะคิดย้ายครอบครัวเหย้าเรือนให้ลำบากสิ้นเปลืองเปล่า ๆ เพราะมีความสุขอันเกิดจากการใช้ทรัพย์สมบัติอย่างพอเพียงอยู่แล้ว

ฉะนั้นเรื่องของจิตที่คิดรวนเรหานรกสวรรค์ กับคนที่คิดอยากย้ายบ้านเรือนเพื่อหาความสะดวกใส่ตน จึงเข้าในทำนองเดียวกัน สำหรับคุณเล่าจะสมัครเข้าในคนประเภทไหน หรือจะพาลหาแต่เรื่องว่าพระพุทธเจ้าและคนโบราณโกหกอยู่แบบนั้น โดยไม่คำนึงถึงตัวว่าจะก้าวไปเหยียบกองเพลิงกองใหญ่ ๆ อันแสนร้อนที่ไหนกันแน่บ้างหรือ ตามปกติคนที่คิดสงสัยว่านรกสวรรค์มีหรือไม่มีนี้นั้น มีเกลื่อนไปหมดในโลกมนุษย์เรา จนจะหาทางเหยียบย่างไปไม่ได้ ทำไมไม่คิดแก้ไขเสียบ้าง เผื่อจะมีทางเดินได้ ไม่เกลื่อนไปหมดทั่วแผ่นดินด้วยคนประเภทขี้สงสัยนี้

แทนที่ท่านจะอธิบายเรื่องนรกสวรรค์ให้ผมฟัง พอสบายใจหายสงสัยเสียบ้าง เลยกลับมาเฆี่ยนผมเข้าอีกว่าเป็นคนขี้สงสัย เลยทำให้ยุ่งเข้าอีก เรื่องนรกสวรรค์นั่นเล่าท่านมีจริงไหม ผมยังกระหายอยากฟังอยู่เวลานี้ ถ้ามีจริงมีกี่ขุม ใหญ่ เล็ก ตื้น ลึก หนา บาง กว้าง แคบ ขนาดไหน และตั้งอยู่ที่ไหน ท่านยังไม่อธิบายให้ผมฟังเลย

เพียงการปรับปรุงตัวเองเพื่อไม่ให้ก้าวเข้าไปทางขุมนรกตั้งอยู่ คุณก็ยังไม่เข้าใจเมื่อเป็นเช่นนี้ แม้อาจารย์จะอธิบายเรื่องนรกสวรรค์ให้ฟังคุณก็จะเข้าใจได้อย่างไร ฉะนั้นอาจารย์จึงยังไม่อธิบาย จะขอรอไปจนกว่าคุณจะรู้จักวิธีปฏิบัติต่อตัวเองได้เท่าที่ควรก่อน พอเป็นที่แน่ใจได้ว่าคุณจะไม่เข้าไปเป็นคนกีดขวางอยู่ในขุมนรก นั้นแลอาจารย์จะพยายาม

อธิบายให้คุณฟังอย่างถึงใจ เวลานี้เห็นว่ายังไม่จำเป็นมากไปกว่าการอธิบายให้คุณรู้จักวิธีปฏิบัติต่อตนเอง เพื่อหลบหลีกขุมนรกที่คุณกำลังสงสัยอยู่เวลานี้

แล้วการปรับปรุงตนเองจะทำอย่างไรล่ะท่าน ผมยังไม่เข้าใจเลย นิมนต์ท่านอธิบายให้ผมฟังบ้าง

ก็นั่นเองละคุณ เพราะฉะนั้น อาจารย์จึงเผดียงคุณอย่างไรล่ะ เกี่ยวกับการปรับปรุงตนเอง เขาปรับปรุงอาหารให้มีรสอร่อยเขาทำอย่างไร คุณก็ควรปรับปรุงตัวให้มีรสอร่อยด้วยความประพฤติตัวให้ดี ให้ลูกเมียสรรเสริญรักชอบ ไปทำงานก็ทำให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยเต็มเวล่ำเวลาโดยมุ่งต่อผลงานเพื่อประเทศชาติจริง ๆ เป็นคนซื่อสัตย์สุจริตต่อเพื่อนฝูงและหน้าที่จริง ๆ ไม่อุบอิบ ๆ ซึ่งทำให้ประชาชนราษฎรเดือดร้อน และเกลียดชัง เพราะสิ่งนั้นไม่มีอยู่คงที่ดีงามเต็มจำนวนเดิมบ้าง สิ่งนี้หายไปอย่างลึกลับบ้าง ไม่คิดการใด ๆ เพื่อชาติ แต่กลับเป็นเรื่องอุบอิบเพื่อตัวอยู่เบื้องหลัง

ทำอะไรให้ราษฎรเชื่อถือได้ เขาจะเกิดความเคารพรักไปเอง โดยไม่ต้องโฆษณาชวนเชื่อเปล่า ๆ แต่หาความจริงไม่ได้ อันเป็นเครื่องกวนสมองไม่มีประโยชน์ ประชาชนเบื่อไม่อยากฟัง ไม่กดขี่บังคับรีดไถ แต่มีความสัตย์ความจริงต่อส่วนรวม และมีเมตตาต่อประชาชนคล้ายคลึงกับลูกของเราในครัวเรือน ให้ความสนิทสนมไม่ถือตัวเย่อหยิ่ง ทำตนเสมือนเพื่อนร่วมงานกันระหว่างราษฎรกับเราผู้เป็นนาย ติดต่อช่วยเหลือกันตามจารีตประเพณีของประชาชนกับทางราชการซึ่งแยกกันไม่ออก ส่วนทางครอบครัวก็เป็นคนรักเมียมากกว่ารักลูกไว้นั่นแลพอดี เพราะผู้ชายเราโดยมากชอบโก้เก๋เตร็ดเตร่โดยถือว่าตนเป็นผู้ชาย จึงไม่ค่อยกระดากอาย และคำนึงถึงเมียลูกว่าจะได้รับความเสียหายหรือชอกช้ำน้ำใจอย่างไรหรือไม่

วิสัยของคนที่มีหัวใจรู้กิจที่ควรทำและควรเว้น ตามศีลธรรมของมนุษย์ผู้มีความฉลาดกว่าสัตว์ และได้รับการศึกษามาพอประมาณ ศีลธรรมควรถือเป็นหัวใจของตน และครอบครัว ตลอดวงงานที่ตนเกี่ยวข้อง อย่าให้มัวหมอง การให้ทานรักษาศีลตามกาลอันควรและไหว้พระภาวนาพุทโธ ธัมโม สังโฆ ควรถือเป็นธรรมฝากเป็นฝากตายของชีวิตจิตใจ อย่าลดละปล่อยวาง และควรทำภาวนากับใจให้กลมกลืนอยู่เสมอ อย่าให้ขาดวันขาดคืน ทั้งถือเป็นกิจจำเป็นอย่างยิ่งตลอดชีวิต จะเป็นรากแก้วฝังลึกในครอบครัวและประเทศชาติตลอดกาล เพราะคนไม่มีธรรม คือ ทาน ศีล ภาวนา ท่านเรียกว่าสัตว์ เพราะละเลยสมบัติอันดีเยี่ยมของมนุษย์ ปล่อยตนไปตามลัทธิวิสัยของสัตว์ดิรัจฉาน ซึ่งไม่สมควรอย่างยิ่งแก่มวลมนุษย์เรา

สิ่งที่จะเกิดความเสียหายแก่ตนและครอบครัวตลอดส่วนรวมอย่าหาญริทำ สิ่งนั้นจะแสดงความเสียหายให้เราได้รับทุกข์โดยประจักษ์ สมกับว่าบาปบุญมีอยู่ในโลกไม่ขาดสูญ

สิ่งใดจะขาดตกบกพร่องหรือเสียหายไปบ้างในครอบครัว ให้เห็นเหตุเห็นผลไปตามความจำเป็นของมัน แต่ใจอย่าให้เสียไปจากศีลธรรมที่เคยบำเพ็ญมากำกับตน คำว่าศีลธรรม เราเป็นมนุษย์ต้องรู้คุณสมบัติของศีลธรรม นอกจากสัตว์ดิรัจฉานจะไม่รู้เรื่องอะไรกับศีลธรรม รู้เพียงอาหารเพื่อปากท้องของมันไปเป็นวัน ๆ และเบียดเบียนกันเพื่อความสุขสำหรับตัวเท่านั้น

ที่อธิบายมาพอประมาณนี้ คือวิธีปรับปรุงแก้ไข และส่งเสริมตนให้ถูกทางความสุขความเจริญที่เรียกว่าสวรรค์ เพราะตามธรรมดาคนเราที่มีความสุขกายสบายใจพอครองตัวอยู่แล้ว ใจก็ไม่ระส่ำระสายส่ายแส่ไปใต้ ไปเหนือ ไปนรก สวรรค์ พอให้เกิดความทุกข์รำคาญแก่ตนอะไรนัก มีแต่ตั้งหน้าประกอบสัมมาอาชีพ และบำรุงคุณงามความดีไปโดยสม่ำเสมอเท่านั้นเอง ไม่ปล่อยใจให้วิ่งโน้นโดนนี้ อันเป็นทางล่อแหลมต่ออันตราย และห่างไกลต่อความสงบสุขที่ตนมุ่งหวัง ดังนั้น อาจารย์จึงไม่ขอแสดงเรื่องนรกสวรรค์ว่าอยู่ที่โน้นหรือที่นี้ ให้ห่างไกลต่อความสุขความทุกข์ที่โลกเสวยกันอยู่ประจำกายประจำใจนี้เลย

เพราะคำว่านรกก็คือแดนหาความสุขความเจริญไม่ได้นั่นเอง ผู้ใดเจอเข้าที่ไหนก็ทราบกันทันทีว่าเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา แม้จะมีอยู่ในโลกนี้ก็ไม่มีใครปรารถนา เช่นทุกข์ในเรือนจำ (ตะราง) ถึงจะมีอยู่ในโลกหน้าก็ไม่มีใครปรารถนา เช่นทุกข์ในนรก ถ้าคุณไม่แน่ใจยังจะฝืนถามเรื่องนรกไปเรื่อย ๆ ก็เกรงจะถูกกล่าวหาว่าคุณเป็นโรคเส้นประสาท สติไม่ค่อยจะดี ใจเลื่อนลอย ถามหาแต่ทุกข์ ถามหาแต่นรกหมกไหม้ซึ่งโลก ๆ เขากลัวกันยิ่งนัก ส่วนความสุข และทางดำเนินเพื่อความสุขที่เรียกว่าสวรรค์นั้น ไม่สนใจถามเพื่อความเข้าใจเลย

ถ้าอาจารย์จะฝืนอธิบายแต่นรกสวรรค์ให้ฟุ้งไปท่าเดียวว่า นรกอยู่ทางทิศโน้น สวรรค์อยู่ทางทิศนี้บ่อย ๆ แต่ไม่สนใจสั่งสอนทางความเสื่อม ความเจริญให้คุณ รู้วิธีปฏิบัติแก้ไขเพื่อมีทางละชั่วทำดี อันเป็นทางหลีกทุกข์เพื่อประสบสุข ที่เรียกว่า หลีกนรกเพื่อเจอสวรรค์เสียบ้าง ก็กลัวถูกกล่าวหาว่าอาจารย์เป็นโรคเส้นประสาท จึงประกาศสอนแต่นรกสวรรค์แบบไม่เป็นท่า เพราะฉะนั้นเพื่อความเหมาะสมอาจารย์จึงขออธิบายให้คุณฟังทั้งเรื่องทุกข์ สุข ที่รู้ ๆ อยู่กับตัวเราทุกคน ทั้งการปรับปรุงตัวเพื่อความสุขเฉพาะตัวและส่วนรวม ตลอดนรกสวรรค์ก็พยายามอธิบายเทียบเคียงทั้งใกล้ ทั้งไกล ทั้งใน และนอกทั้งโลกนี้ และโลกหน้า หวังว่าคุณจะพอใจ

ผมขอกราบขอบพระคุณท่านที่อุตส่าห์เมตตาอธิบายให้ฟังทุกแง่ทุกมุมจนเป็นที่เข้าใจเกี่ยวกับความทุกข์ สุข นรก สวรรค์ การปรับปรุงตัวเพื่อตนเอง และครอบครัวตลอดส่วนใหญ่ทั่ว ๆ ไป ผมพอใจตามที่ท่านอธิบายเป็นลำดับไป แต่ที่สงสัยยังไม่หายก็

ตรงที่นรกสวรรค์มีหรือไม่มี นั่นท่านไม่เห็นแสดงเลย นิมนต์โปรดผมตรงนี้หน่อยเถอะท่านยังสงสัยนิด ๆ เท่านี้เอง

แหม ไม่ยอมให้ผ่านไปได้แม้แต่นิดเดียวนะ จำแม่นยำเสียด้วย ไม่ยอมให้คลาดเคลื่อนเอาเลย ผู้ต้องหากับเรือนจำนั้นมีความเกี่ยวเนื่องกันอย่างแยกไม่ออก ถ้าผู้ต้องหามีหลักฐานพยานมั่นคงดีก็รอดตัวออกไปไม่ติดคุก ถ้าหลักฐานพยานไม่มีหรือมีไม่เพียงพอก็จำต้องตัดสินให้ติดคุกเท่านั้นปี เท่านี้เดือน ตามแต่โทษหนักหรือเบา คนทำความชั่วเสียหายต่าง ๆ ถ้ารีบแก้ไขตนด้วยการกลับประพฤติตัวดีไปเพื่อผ่อนหนักผ่อนเบา หรือเพื่อลบล้างความชั่วที่เคยทำมานั้นเสีย ก็ชื่อว่ามีหลักฐานพยานอันดี และมั่นคงไว้ยืนยันกับความชั่วที่มีกำลังน้อยย่อมผ่านไปได้ ไม่ต้องมายอมรับบาปกรรมที่ตนทำไปตลอดสาย

แต่ถ้าหลักฐานคือความดีไม่พอ ความชั่วมีอำนาจเหนือกว่าก็จำต้องเสวยทุกข์ทั้งที่เป็นคนอยู่ในแดนมนุษย์ ทั้งที่ตายไปแล้ว เพราะแก้คดีไม่ตก จำต้องติดคุกในเมืองผีที่เรียกว่านรก ฉะนั้นผู้ต้องหากับเรือนจำ กับคนทำบาปกรรมไม่ลดละไม่ยอมเห็นโทษกับแดนนรก จึงแยกจากกันไม่ออก กรรมต้องบังคับให้เขาไปดูโทษและเห็นโทษในเรือนจำและในนรกเมืองผี เพื่อจะได้หายสงสัยในตัวเขาเอง และหมดปัญหากันไปเสียที หวังว่าคุณจะพอเข้าใจและยอมให้ผ่านไปได้

ผมพอเข้าใจได้เฉพาะนรกในเมืองคนกับนรกในเมืองผี แต่สวรรค์ท่านไม่เห็นแสดงให้ฟังบ้าง ผมคอยฟังว่าท่านจะอธิบายสวรรค์ต่อลำดับนรก แล้วหายไปเลย ผมต้องขอรบกวนท่านอีกเล็กน้อย หวังว่าท่านคงไม่ขัดข้อง

คุณรู้สึกเป็นคนละเอียดลออเอาการอยู่ อาจารย์ก็คิดว่าหมดภาระไปแล้ว รู้สึกโล่งใจแต่กลับเอาสวรรค์มาให้แบกเข้าไปอีกแล้ว คนทั้งหลายขึ้นสวรรค์กัน แต่อาจารย์กลับแบกสวรรค์ จึงรู้สึกเป็นคนแปลกโลกเขาอยู่มาก คำว่าสวรรค์คือแดนแห่งความสุข เป็นสถานที่อยู่ของคนที่มีคุณธรรมซึ่งเคยอบรมไว้แล้ว ถ้าอยู่ในโลกมนุษย์ก็คือคนใจบุญ มีเมตตาจิตต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์ ไม่โหดร้ายทารุณ มีความร่มเย็นเห็นความสุขประจักษ์ใจ อยู่ในสถานที่ใด อิริยาบถใด ก็เป็นสุขใจ ไม่มีภัยมีเวรกับผู้ใด อยู่ด้วยคุณธรรมสม่ำเสมอ ทั้งภายในใจ และการแสดงออก ไม่มีบาปกรรมมาฟ้องร้องก่อกวน ยุแหย่ใจ เวลาตายไปก็ดวงใจมีคุณธรรมนั่นแล จะเป็นผู้เสวยผลในสุคติชั้นนั้น ๆ ที่เรียกว่าสวรรค์

ถ้าคุณต้องการอยากไปก็โปรดบำเพ็ญตนตามที่อธิบายผ่านมาแล้วนั่นแล มีหวังประสบตามใจหมายแน่นอน แต่ถ้าอยากไปอบายก็พยายามเที่ยวเตร็ดเตร่เร่ร่อนไปตามสถานที่ต่าง ๆ มีสถานที่เริงรมย์ อาบ อบ นวด เป็นต้น สมบัติเงินทองแม้จะบรรทุกรถยนต์รถไฟมาเป็นตู้ ๆ ก็เข้าใจว่าจะหายจมลงไปใต้ก้นมหาสมุทร คือตัณหาความอยาก

น้ำล้นฝั่ง อย่างไม่มีอะไรเหลือติดตัวให้เห็นต่อหน้าต่อตา กลับมาบ้านก็เป็นข้าศึกศัตรูกับลูกกับเมีย ผลที่ปรากฏก็คือทุกสิ่งจะเป็นกองเพลิงไปตาม ๆ กันหมด นี่คืออบายหรือนรกในเมืองมนุษย์ และมีอยู่กับทุกคน ใครชอบและแสวงหาสิ่งใด ต้องเจอกับสิ่งนั้นแน่นอน โปรดนำไปพิจารณาและเลือกเฟ้นเอาตามที่เห็นควร ถ้าเราต้องการเป็นลูกศิษย์ที่มีครูสอน

โอ้โฮ ท่านลงหนักจริง ก่อนจะทำให้ผมเข้าใจ ทีนี้ผมหมดปัญหาเรื่องนรกสวรรค์แล้ว จะนำธรรมที่ท่านอุตส่าห์เมตตาสั่งสอนปฏิบัติไปตามกำลังของผม ไม่ให้เสียที ท่านพูดฝากไว้ว่า ลูกศิษย์มีครู ขอกราบขอบพระคุณท่าน

www.Luangta.or.th